

อุปมาแห่งกาม: เปรียบเทียบคุณและโทษของกาม

จากความปรารถนาที่ไร้การควบคุม*

The Simile of Kama: Comparing the Benefits and Disadvantages of Kama from Uncontrolled Desire

พระมหาสมบัตินุณโสโก, พระมหาวิรุธ วิโรจโน และพระครูสังฆรักษ์ ทวี อภโย

Phramaha Sombat Kunesako, Phramaha Wiruth Wirojano and Phrakhru Sangkarak Thawee Abhayo

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

Mahamakut Buddhist University, Isan Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: wiruth2009@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งนำเสนอการเปรียบเทียบเรื่องกามกับสิ่งที่มนุษย์มองเห็นได้ชัด เห็นอยู่ทุกวัน จนบางครั้งอาจมองข้ามไป จนนึกไม่ถึงว่า พฤติกรรมที่แสดงออก สภาพจิตที่ส่งผล แท้จริงแล้วถูกแรงขับผลักดันออกมาจากอิทธิพลของกาม ที่เรามักจะเห็นว่าความสุขที่เราประสบพบเจอนั้น เป็นความสุขที่แท้จริง สุขนอกเหนือจากที่เราพบเจอนั้นไม่มีอีกแล้ว เราทั้งหลายจึงมีมุมมองเรื่องกามเฉพาะด้านเดียว ประเด็นเดียวนั้นคือ กามคุณ กามนั้นมีคุณ คุณแห่งกามมีอยู่ เมื่อกามมีคุณแล้ว ประโยชน์อะไรที่เราๆ ท่านๆ จะปฏิเสธ กามคุณ ในเมื่อกามมีคุณ จึงยึดติดอยู่กับกามคุณเรื่อยไป โดยมองไม่เห็นโทษของกาม มองเห็นแต่คุณแห่งกามโดยถ่ายเดียว เพราะเหตุดังนี้ ท่านจึงเปรียบเทียบกามไว้ในพระไตรปิฎกให้เห็นชัด นำไปสู่การพิจารณาให้เข้าใจง่ายขึ้นว่า ในเมื่อกามเปรียบเหมือนสิ่งนี้แล้ว การที่เราที่ยึดติดอยู่ในกาม ที่พระพุทธองค์ตรัสว่า มีคุณน้อย แต่มีโทษมาก โดยที่ยังมองไม่เห็นโทษแห่งกาม จึงนับว่ายังไม่ใช้การดำรงตนสู่ความเป็นนักปฏิบัติเพื่อให้ตนเองพ้นจากบ่วงแห่งกาม หรืออำนาจแห่งกามไปได้เลย เมื่อเรามองเห็นข้อเปรียบเทียบกามกับอุปมาต่อไปนี้คือ กามเปรียบเหมือนความฝัน สมบัติที่ยืมเขามา หลุมถ่านเพลิงอันร้อนแรง คนถือคบเพลิงที่ทำด้วยหญ้าลุกลิง, สุนัขหิวแทะท่อนกระดูกติดเนื้อ, ชื่นเนื้อที่แรงคาบปิ่นมา และต้นไม้มีผลตกอยู่ในป่า เมื่อรู้ชัดอย่างนี้แล้วจึงจะสามารถสลัดออกจากกามได้อย่างแท้จริง และยังสามารถแนะนำผู้อื่นให้ออกจากกามได้เช่นกันในที่สุด

คำสำคัญ: อุปมาแห่งกาม; กามคุณ; การสลัดออกจากกาม

*ได้รับบทความ: 19 สิงหาคม 2564; แก้ไขบทความ: 2 กุมภาพันธ์ 2565; ตอรับตีพิมพ์: 4 มีนาคม 2567

Received: August 19, 2021; Revised: February 2, 2022; Accepted: March 4, 2024



Abstract

An This article aims to present a comparison of Kama with something that humans can clearly see, see every day, to the point that sometimes we may overlook it, to the point that we do not realize that the behaviors that are expressed, the mental conditions that result, are actually driven and pushed by the influence of Kama, which we often see as the happiness that we experience as true happiness. There is no more happiness apart from what we experience. So, we all have a one-sided view of sensual pleasures, one aspect: sensual pleasures. Sensual pleasures have qualities. When sensual pleasures have qualities, what is the use of rejecting sensual pleasures? When sensual pleasures have qualities, we continue to cling to sensual pleasures, not seeing the disadvantages of sensual pleasures, seeing only the qualities of sensual pleasures. For this reason, he made a comparison with Kama in the Tripitaka to make it clear, leading to easier contemplation and understanding that since Kama is like this, our clinging to lust, which the Buddha said has few benefits but many disadvantages, without yet seeing the disadvantages of Kama, is not considered to be living as a practitioner in order to escape from the bonds of Kama or the power of Kama.

Keywords: Simile of lust; sensual pleasures; escaping from Kama

1. บทนำ

ด้วยความเปลี่ยนแปลงของสังคมที่รวดเร็ว การแข่งขันมีมากขึ้นอยู่ในทุกระดับชั้นของกลุ่มสังคม การศึกษาที่ยังไม่อาจปรับหลักสูตรให้เท่าทันกับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้ จึงทำให้ผู้คนในสถานการณ์ดังกล่าวนี้ ปรับตัวได้ไม่เท่าทันกับความรวดเร็วเร่งรีบนี้ เมื่อธรรมชาติของมนุษย์ยังคงยินดีพอใจกับความเป็นอยู่แบบดั้งเดิมบางกลุ่มจึงทำให้ไม่อาจผลักดัน กระตุ้นเตือนให้คนทั้งหมดในสังคมเข้าสู่ความเปลี่ยนแปลงได้ในทันทีทันใด จำต้องใช้เวลา และรอคอยให้ความเปลี่ยนแปลง

เหล่านี้ค่อยๆ กลืนวิถีชีวิตคนดั้งเดิมให้เกิดการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงทีละน้อย จนนำไปสู่ความเป็นเอกภาพได้ในที่สุด ความพอใจยินดีกับสรรพสิ่งที่มนุษย์ประสบพบพานในแต่ละวันเวลาที่ผ่านไป จึงเป็นเรื่องที่มนุษย์หลีกเลี่ยงไม่พ้น ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ที่เป็นอวัยวะสำคัญ หรืออาจจะเรียกว่าอายตนะให้สอดคล้องกับศัพท์เฉพาะทางศาสนา จึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง เพื่อให้เกิดความยอมรับความจริง และปรับตัวของตนๆ ให้รู้เท่าทันกับกามที่ประสบทางประสาทสัมผัสดังกล่าวได้อย่างมีหลักเกณฑ์อ้างอิงและศึกษา หากไม่



พิจารณาเสพสื่อต่างๆ ที่ประเดประดังหลั่งไหลเข้ามาให้พบเห็นด้วยตา ได้ยินด้วยหูอยู่ทุกเมื่อเชิ้อวัน เมื่อสังคมไทยมีความล่อแหลมต่อสิ่งที่น่าทำลายในยุคดิจิทัลเช่นนี้แล้ว หากคนในสังคมต่างลุ่มหลงเสพสื่อต่างๆ เหล่านี้อย่างไม่พินิจพิจารณา ย่อมสามารถจะส่งผลให้เกิดความวุ่นวายเดือดร้อนด้วยพฤติกรรมเลียนแบบ จากการเสพคั่นอยู่กับสิ่งที่มีประสาทสัมผัสอยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งอยู่เสมอด้วยตาเสียงที่ได้ยินด้วยหู เป็นต้น (พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), 2550)

หลักโยนิโสมนสิการจึงจำเป็นต้องการพิจารณาให้คุณและโทษของกามได้ชัด และยิ่งชัดเจนมากขึ้นหากมีอุปมาเป็นเครื่องประกอบการพิจารณาให้ถี่ถ้วน ความถูกต้องเหมาะสมแห่งวิธีการที่จะนำมาใช้ให้เกิดผลจริงจะต้องมีข้อเปรียบเทียบับสิ่งที่พบเจออยู่เป็นประจำ หากเปรียบเทียบแล้วเห็นจริง เห็นคุณและโทษจริงอย่างข้ออุปมานั้น ย่อมง่ายตายขึ้นต่อการที่จะหาวิธีการละหรือสลัดกามให้หลุดพ้นออกจากจิตใจ แทนที่จะเกิดขึ้นมาด้วยธรรมชาติที่เกิดจากวิจาร์ณญาณอันสุขุมรอบคอบด้วยอำนาจแห่งสติสัมปชัญญะแล้ว ย่อมน่าเป็นห่วงอย่างยิ่งโดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนที่ต้องอาศัยการหล่อหลอมจากแบบพิมพ์ที่ถูกที่ควร จึงมีอยู่บ่อยครั้งที่พบเจอปัญหาจากเด็กสมาธิสั้น เด็กที่ทำผิดกฎหมายแต่วัยเยาว์ เป็นต้น ซึ่งพฤติกรรมต่างๆ ที่เราประสบกันอยู่ในปัจจุบันนี้ หากพิจารณาเปรียบเทียบกับสังคมไทยในอดีตแล้ว ก็พอมองเห็นความแตกต่างบางประเด็นปัญหาอยู่บ้าง เช่นในอดีตเด็กมีโอกาสน้อยใกล้ชิดผู้ปกครองมากกว่าในสมัยปัจจุบัน โอกาสที่เด็กจะมีพฤติกรรม

นอกกลุ่มนอกทางจึงทำได้ยาก เมื่ออยู่ใกล้ชิดผู้ใหญ่ย่อมมีโอกาสได้รับการอบรมสั่งสอนมากกว่าที่เด็กจะแสวงหาความรู้จากอินเทอร์เน็ต ภัยอันตรายจากสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว สามารถทำให้เด็กไทยซึ่งเป็นเยาวชนเปลี่ยนพฤติกรรมไปได้อย่างที่ปรากฏเห็นอยู่ในปัจจุบันชนิดหน้ามือเป็นหลังมือได้ อาจเป็นเพราะความยับยั้งชั่งใจ ความอดทนรอคอย ความอดกลั้นต่อความเพิดเพลินที่ยั่ววนให้เกิดการราคะนั้นยังมีน้อย ไม่มีกำลังพอที่จะหักห้ามความรู้สึกมักมากในกามได้ จึงส่งผลให้ผลอไพล์กระทำสิ่งที่ไม่น่าจะกระทำลงไปได้ อย่างที่ปรากฏให้เห็นและสร้างความหดหู่ใจให้เกิดขึ้นกับใครหลายๆ คนที่ประสบพบเห็นข่าวสารต่างๆ ที่ไม่น่าจะบังเกิดขึ้นได้ในสังคมไทยปัจจุบัน

2. อะไรเรียกว่า “กาม”

พจนานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2554) ให้ความหมายของกามไว้ว่า กาม หมายถึง ความใคร่ ความใคร่ทางเมถุน

ความหมายของกามในลักษณะนี้จำกัดอยู่ที่ความหลงใหลได้ปลื้มและหมกมุ่นอยู่กับการเสพเมถุนเท่านั้น ซึ่งโดยความเป็นจริงแล้ว กามมีความหมายกว้างขวางกว่านั้นมาก เพราะความใคร่ในกามที่ว่าจะต้องครอบคลุมทั้ง 2 เรื่องคือทั้งกิเลส กามและวิตุกาม ความกำหนดในเมถุน จัดอยู่ในกิเลส กามเพียงอย่างเดียว จึงนับว่ายังไม่ครอบคลุมถึงความหมายของกามทั้งหมด เพราะยังมีวิตุกาม คือความใคร่ในบุคคลที่เกี่ยวข้องด้วย ทรัพย์สินเงินทองของตนที่ครอบครองอยู่ด้วย ซึ่งเป็นเหตุให้บุคคลต้องสอสดส่องเฝ้าระวังอยู่เสมอว่าสิ่งที่ตนเอง



ครอบครองรักใคร่จะสูญหายไปเมื่อใด หรือคนรักของตนจะหลุดมือไปกลายเป็นของคนอื่นเมื่อใด รักมากก็ทุกข์มาก ดังภาษิตว่า ปิยโต ขายเต โสโก ความโศกเศร้าพิริ้วไร้รำพันย่อมเกิดมาแต่ของที่รัก ทำนองว่ายิ่งรักมาก ก็ย่อมทุกข์มากขึ้น ตามอำนาจแห่งความลุ่มหลงรักใคร่นั่นๆ กลายเป็นว่ากามคุณ คือคุณแห่งกามนี้ มีคุณเพียงนิดหน่อย แต่มีทุกข์โทษอันเกิดแต่ของที่ลุ่มหลงรักใคร่นี้อย่างมหันต์ รักมากก็ทุกข์มาก

ฉะนั้นเมื่อกล่าวถึงกาม จึงสอดคล้องกับที่ มินักรวิชาการทางศาสนาให้ไว้อย่างครอบคลุมว่า กามมีความหมายครอบคลุมถึงกิเลสกาม และวัตถุกาม ความจริงสิ่งเหล่านี้อยู่ใกล้ตัวเรามาก หากไม่เข้าใจลึกซึ้ง เราก็จะยึดติดอยู่กับสิ่งที่เรียกว่ากาม อย่างแยกไม่ออก ความสุขความสมหวังที่เราได้รับจากการเสพ ใช้สอย ลิ้มรส ดอมดม สัมผัส ยลยิน ขึ้นเนินเบิกบานเวลาได้รับคำชม จึงเป็นการเสพกาม ตรงๆ โดยที่เราไม่รู้ตัวเลย หากจิตใจหลงใหลได้ปลื้ม มัวเมาอยู่กับสิ่งที่เราประสบพบเห็นอย่างถอนตัวไม่ขึ้น เราก็จะประสบความทุกข์กับสิ่งนั้นๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เช่นเดียวกัน เหตุนี้จึงควรทำความเข้าใจในเรื่องของกามให้ดี และพิจารณาใคร่ครวญให้ถี่ถ้วน จึงจะเข้าใจชัด และเพียรละความใคร่ในกามนี้อยู่เรื่อยๆ เป็นเช่นนี้แล้ว โอกาสที่จะละกามได้ หรือปล่อยวางสิ่งต่างๆ ที่เกิดจากกลไกของกามกำหนด ทุกข์ของเราก็จะเริ่มน้อยลง จนอาจจะหมดสิ้นไปจากใจได้หากพากเพียรพยายามพอที่ท่านเรียกว่า “ธรรมานุธรรมปฏิบัติ” ข้อนี้จึงเข้าได้กับความหมายของกามดังที่จะกล่าวต่อไป

คำว่ากามในความหมายที่สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2560) ให้ไว้ หมายถึงกาม 2 อย่าง คือ กิเลสกาม และวัตถุกาม เช่น ความกำหนัดในเมถุน เป็นต้น ชื่อว่ากิเลสกาม ความกำหนัดในบุตถุภรรยา พวักพ้อง สัตว์ของเลี้ยงที่เรียกว่าวิญญูณกทริพย์ และความกำหนัดในทริพย์สมบัติเงินทองที่ บ้านนา สวน และเครื่องใช้สอยที่เรียกว่า อวิญญูณกทริพย์เหล่านี้ชื่อว่าวัตถุกาม กิเลสกาม ความกำหนัดใน กิเลสมีราคะ ซึ่งแปลว่าความกำหนัด ความยินดีในกาม ความติดใจหรือความน้อมใจติดในอารมณ์

ส่วนพระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) (2550) ได้ให้ความหมายของคำว่ากาม แปลว่า ความอยาก ความต้องการ ความปรารถนาความใคร่ โดยท่านยกอุบายวิเคราะห์ประกอบว่า “กามยติ รติจฺจ อุปฺปาติยติตี กาโม ภาวะที่ทำให้ปรารถนา (กมุ ธาตุ ในความหมายว่า ปรารถนา ณ ปัจจัย พหุर्थี อ เป็น อา) หรือวิเคราะห์ว่า “กามยติตีวา กาโม ภาวะอันสัตว์โลกปรารถนา (เหมือนนิ. ต้น)”

ความหมายของกามตามทัศนะด้านบนนี้เป็นความหมายกลางๆ เพราะกาม แปลว่าความปรารถนา โดยรักษาความหมายจากธาตุเดิมของศัพท์นี้ไว้ เพราะคำว่ากามนี้มาจาก กม ธาตุในความปรารถนา แปลออกมาให้ชัดขึ้น ง่ายขึ้นกว่าเดิมอีก คือ ความต้องการ กิเลสกาม ความต้องการกิเลส วัตถุกาม ความต้องการวัตถุ เช่นอยากได้เงินของคนอื่น เงินเป็นวัตถุ ความอยากได้คือโลภะ เป็นกิเลส รวมความว่า ความอยากได้เงินคนอื่น เป็นได้ทั้งกิเลสกาม และวัตถุกามในพฤติกรรมเดียว ซึ่งพฤติกรรมเดียวนี้อาจก่อให้เกิดความเดือด



ร้อนได้จากการที่เราไม่พิจารณาหักห้ามความอยากนั้นลงให้ได้ แล้วพิจารณาถึงผลเสียที่จะเกิดตามมา จากความอยากที่ไม่หักห้ามนี้ เมื่อเราล่วงละเมิดห้ามความอยากไม่ได้ ปล่อยให้อำนาจความโลภเหนือกว่าความสำรวมระวัง ความโลภก็จะผลักดันให้กายทำการลักขโมยมา เราได้เงินนั้นมาสมใจอยาก นำเงินนั้นไปใช้สอยจนหมดไป สุดท้ายเจ้าของเงินแจ้งความนำไปสู่การสืบสวน จับได้ว่าเราขโมยไป ความผิดเกิดขึ้น การลงโทษก็ตามมา ชื่อเสียก็เสียไป ถูกปรับเงินทองชดใช้การกระทำที่ล่วงละเมิดไป เพียงเพื่อสนองความอยากโดยไม่หักห้ามเสียแต่ต้นมือ นี่คือการระบวนการเกิดขึ้นของกาม ที่เราควรพิจารณาให้เห็นชัดเพื่อหาทางระงับการเกิดขึ้นของกามให้ได้ เพราะคำนึงถึงผลที่จะเกิดตามมามากันจะก่อให้เกิดความทุกข์อย่างไม่มีจุดสิ้นสุด

ตามทัศนะของศาสนาพุทธเถรวาทได้ให้ความหมายของคำว่า กาม คือ “ความอยากในกาม ความเยื่อใยในกาม โดยทั่วไปหมายถึงความอยากในกามคุณ 5 คือ รูป เสียง กลิ่น รส และโณภูมัพพะ” และถือว่า “ใจความสูงสุดของกามตัณหา หมายถึงความยินดี ความติดใจ ความพอใจในกามภพอันเป็นที่เกิดของผู้ยังเกี่ยวข้องด้วยกามซึ่งพร้อมมูลด้วยกามได้แก่โลกมนุษย์และเทวโลก” (พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), 2550)

ความหมายที่ครอบคลุมอีกความหมายหนึ่งที่ควรพิจารณาให้รู้เท่าทันความอยากในกาม คือคุณที่เกิดจากกามทั้ง 5 ที่เรียกว่ากามคุณ หากเราติดอยู่ในคุณของมัน กามคุณก็จะกลายเป็นกามราคะ ความยินดีในกามคุณ หรือท่านเรียกภาษาพระว่าความกำหนัด ใช้กันทั่วไปว่า ยินดี กำหนัด

ยินดีในรูปที่เราเห็น เสียงที่เราได้ยิน กลิ่นที่เราสูดดม รสที่เราลิ้มลอง และสิ่งที่เราสัมผัสจะต้องแล้วเกิดความรู้สึกที่เป็นสุข รูปสวยๆ ที่เรามองเห็น ย่อมทำให้เราใคร่หลงใหล เรียกกามตัณหา ชนิดภวตัณหา รูปไม่สวยที่เราเห็น เราไม่ชอบ ไม่ชวนให้รักใคร่หลงใหลหลง ก็เป็นกามตัณหาเช่นกัน แต่เป็นชนิดวิภวตัณหา ไม่อยากมี ไม่อยากเป็น ไม่อยากได้ เพียงเราประสบกับกามคุณเพียงอายตนะเดียว คือตาเห็นรูป ยังอาจสร้างทุกข์โทษให้เราได้ถึงเพียงนี้ เพียงตาเห็นรูป แล้วถ้าต้องประสบกับกามคุณครบทั้ง 5 อายตนะ หรือครบทั้งห้าทางแถมด้วยธรรมารมณ์อีกซึ่งเกิดทางใจ ในวันหนึ่งๆ เราต้องสำรวมระวังขนาดไหน หรือระมัดระวังเบอร์ไหนถึงจะเพียงพอที่จะหลีกเลี่ยงเสียจากการชวนให้รักชกให้ใคร่พาใจให้ลุ่มหลงของกามคุณทั้ง 5 ได้เล่า นี่แลท่านจึงเรียกว่าทำความเพียร เพียงเพื่อไม่ให้เกิดความพอใจในกามภพอันเป็นที่เกิดของผู้ยังเกี่ยวข้องด้วยกามซึ่งพร้อมมูลด้วยกาม ซึ่งได้แก่โลกมนุษย์เรา นี้เองกับทั้งเทวโลก คือรวมโลกเทวตาเข้าด้วยที่จะต้องตกอยู่ใต้อำนาจการบังคับบัญชาของกาม

ในทางตรงกันข้าม ความหมายของกามตามทัศนะของศาสนาฮินดูกล่าวว่า กามเป็นหนึ่งในเป้าหมายสี่ประการของชีวิตมนุษย์ (The Hindu Kama Shastra Society, 1925) กามถือเป็นสิ่งจำเป็นและเป็นเป้าหมายอันดีต่อสุขภาพของชีวิตมนุษย์เมื่อได้ทำตามหากแต่ต้องไม่ละทิ้งเป้าหมายอีกสามประการที่เหลือ คือ ธรรม อรรถ และโมกษะ (Sharma, 1999, pp. 223-256) เป้าหมายทั้งสี่ประการของชีวิตที่กล่าวมานี้เรียกรวมกันว่าเป็นปुरुชาละ



การที่อินทิมุมมองว่ากามเป็นสิ่งจำเป็นต่อมนุษย์ เพราะมนุษย์ได้อาศัยกามเป็นเหตุจูงใจในการทำสิ่งหนึ่งประการใดที่ทำให้สิ่งที่ทำนั้นสำเร็จเสร็จสิ้นลงไปได้ ความหมายของกามในแง่นี้เป็นแรงจูงใจสร้างความมุ่งมั่นให้บังเกิดแก่นมนุษย์ มนุษย์จึงต้องอาศัยกามเป็นแรงผลักดันให้ก้าวไปข้างหน้าด้วยขุมพลังอันเกิดแต่กาม คนกลุ่มนี้จึงเห็นคุณค่าของกาม เมื่อกามผลักดันให้ถึงซึ่งความสำเร็จนั้นแล้ว สมปรารถนาแล้ว หากแต่เป้าหมายที่บรรลุถึงนั้นเป็นเพียงเป้าหมายแห่งความสำเร็จในชีวิตชั้นโลกียสุขธรรมดา ใครๆ ก็ไปถึงได้ ถามว่ามีความสุขที่แท้จริงหรือไม่ เป็นความสุขอย่างยั่งยืนเพียงใด ท้ายที่สุดก็ต้องกลับมาสู่วังวนแห่งความทุกข์อยู่ดีเพราะไม่ใช่เป้าหมายอันสูงสุดที่เป็นโลกุตระอย่างแท้จริง เป็นสุขจอมปลอมเพียงชั่วคราวชั่วคราวเป็นสุขเพียงประเดี๋ยวประด๋าว ท้ายที่สุดก็หายวับไปกลายเป็นวิมานในอากาศเท่านั้น ฉะนั้นในมุมมองอินทิจึงไม่ให้มองข้ามหลักการอื่นๆ ที่จะหนุนให้เกิดลักษณะที่พึงประสงค์จากการตั้งความหวังและก้าวเดินไปสู่ความสมหวังได้อย่างยั่งยืนได้นั้นจะต้องอาศัยธรรมะ หลักธรรมดำเนินชีวิต ธรรมะ ประโยชน์ที่พึงได้จากการปฏิบัติธรรม และโมกษะ คือความหลุดพ้นที่เกิดจากผลแห่งการปฏิบัตินั้น การผลักดันหรือแรงจูงใจแห่งกามจึงจะไม่ก่อให้เกิดความทุกข์ในบั้นปลายได้ในที่สุด

ส่วน Macy (1975, pp. 145-160) มองถึงความหมายโดยกว้างขวางของกาม จึงให้ความเห็นเพิ่มเติมไว้ว่า แนวคิดของกามนั้นครอบคลุมความหมายกว้างๆ ว่าความต้องการ ความหวัง ความใคร่ ความปรารถนา ความสุขใจอันเกิดจาก

ผัสสะ ความต้องการถึง ปรารถนาถึงการมีความสุขไปกับสุนทริยภาพ ชีวิต ความรักใคร่ ความหลง การมีความสุขกับความรัก

ส่วนนันทาทัศนะจากนักวิชาการต่างชาติหลายท่านดังที่กล่าวด้านบนนี้โดยสรุปเป็นเพียงการมุ่งให้มีความสุขไปกับสิ่งที่เกิดจากการสัมผัสกับสรรพสิ่งที่มากระทบ เมื่อสัมผัสกับมันแล้วทำให้เกิดมีความรักใคร่ หลงใหล มีความสุขไปกับความรัก ซึ่งมองว่าเป็นความสุนทรี หรือสุนทริยภาพ คือความเป็นสิ่งสวยงามในชีวิต ซึ่งไม่มีประโยชน์อะไรที่จะหักห้ามหรือปฏิเสธความสวยงามนี้ได้เลย โอกาสที่จะถอนตัวความลุ่มหลงในกามที่ไร้ขีดจำกัดจึงเป็นไปได้น้อยมากหรือแทบจะเป็นไปไม่ได้เลยที่จะมองเห็นว่าท้ายที่สุดกามจะส่งผลเป็นความทุกข์อันร้ายแรงให้เกิดแก่ผู้หลงใหลอย่างรุนแรงสักเพียงใด ซึ่งพุทธศาสนาได้แสดงจุดเสียหายของกามให้ผู้คนได้ถูกคิด และสำรวมระวังไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจการชักพาของกามมากเสียจนถอนตัวไม่ขึ้นและจมจมอยู่กับความทุกข์ที่เกิดแต่กามอยู่รำไป กล่าวได้ว่าเมื่อหนทางเดินแตกต่างกัน ผลลัพธ์ก็ย่อมแตกต่างกันไปด้วยอย่างเห็นได้ชัดในทัศนะข้อนี้

กล่าวโดยสรุป เมื่อประมวลความหมายของกามทั้งหมดทั้งมวลที่นักวิชาการทั้งหลายได้กล่าวไว้ กามจึงน่าจะหมายถึง ความอยาก ความปรารถนา ความใคร่ ความหลงใหล ความหวังของมวลมนุษย์ต่อสิ่งต่างๆ ที่ประสบในแต่ละช่วงเวลาของชีวิต เมื่อสิ่งที่พบเป็นความสุข จิตใจก็เป็นสุขตามไปด้วย เมื่อสิ่งที่พบเป็นความทุกข์ จิตใจก็พลอยเป็นทุกข์ตามไปด้วยเช่นกัน หากจะรับมือกับ



สิ่งที่ประสบในแต่ละครั้งได้จำต้องอาศัยการพิจารณาใคร่ครวญให้ได้ว่าสิ่งที่เราพบหากเป็นสุขอย่าติดในสุขจนเกินไป หากเป็นทุกข์ ก็อย่าได้ทุกข์ไปกับสิ่งนั้นมากเกินไป เพราะสรรพสิ่งล้วนไม่เที่ยงเมื่อสุขได้ก็ย่อมทุกข์ได้เช่นเดียวกัน เมื่อทุกข์แล้วก็อาจแปรเปลี่ยนเป็นความสุขได้ตลอดเวลา เพราะไม่มีสิ่งใดเป็นตัวตน แต่เป็นอนัตตาความเป็นธรรมชาติที่ไม่มีตน ยึดมั่นถือมั่นไปตามอำนาจแห่งตัณหา ก็เป็นทุกข์วนเวียนอยู่อย่างนี้โดยไม่สิ้นสุด เพราะเป็นกามตัณหาคือความปรารถนาในกามจนนำไปสู่กามราคะคือความยินดีในกามในที่สุด

3. เหตุใดจึงต้องสลัดออกจาก “กาม”

ในธรรมจกัปปวัตตนสูตรกล่าวถึงที่สุด 2 อย่างที่เรียกว่าความสุดโต่ง ความไม่พอดีของามที่ภิกษุจะต้องหนีให้ห่าง หลีกให้พ้น สลัดให้หลุด รักษาระยะให้ไกลหาไม่แล้วจะไม่มีโอกาสพบหนทางพ้นทุกข์ได้เลย ดังปรากฏข้อความว่า ภิกษุทั้งหลายที่สุดสองอย่างนี้ คือกามาสุขัลลิกานุโยค และอัตตกิลมณานุโยค บรรพชิตไม่ควรเสพ เฉพาะที่จะกล่าวถึงในที่นี้คือ กามาสุขัลลิกานุโยค เป็นเหตุผลสำคัญที่จะต้องสลัดออกจากกามให้จงได้ เพราะการหมกมุ่นครุ่นคิดอยู่ด้วยความสุขอันเกิดจากกามเป็นความเลวทราม ขึ้นชื่อว่าความเลวทรามเมื่อมีอยู่ที่ใด จะต้องสลัดทิ้งให้พ้นไปจากที่นั้นๆ จึงจะชอบ เหตุผลแรกที่จะต้องสลัดให้พ้นจากกามคือ หิโน เป็นของเลวทราม คมโม เป็นของชาวบ้าน โปถุชนิกโก เป็นของปุถุชน อนริโย ไม่ใช่ของพระอริยะ และอนตถสยหิโต ไม่ประกอบด้วยประโยชน์

เพราะเป็นข้อปฏิบัติอันเลวทราม (หิโน) เพราะกามเป็นของเลวทรามจึงเป็นเหตุต้องสลัดกามออกจากใจ พระพุทธองค์ทรงใช้คำว่า หิโน เพราะเป็นความเสื่อมลงของสภาวะจิต ผู้ใดข้องแวะส้องเสพกามย่อมเข้าสู่ความเป็นผู้เลวทราม เพราะสภาพจิตเสื่อมลงจากคุณงามความดี เดิมทีสภาพจิตเดิมของมนุษย์เป็นจิตประภัสสร ผ่องใส ไม่เศร้าหมองด้วยกามราคะ นานไปถูกอำนาจแห่งกามย้อมใจอยู่เรื่อยๆ เกิดความกำหนดยินดีพอใจมากขึ้น ติดในสุขอันเกิดแต่กามมากขึ้น เพราะได้รับการสนองตอบความปรารถนาตลอดเวลา เมื่ออะไรก็ได้ดังใจ ไม่มีอะไรขัดข้องหมองมัวเสียแล้ว ความมักมากในกามก็เพิ่มกำลังมากขึ้น โอกาสที่จะสลัดให้หลุดออกจากจิตใจก็ยิ่งย่ำแย่ยากตามขึ้นไปด้วย เมื่อเราพิจารณาเห็นโทษของกาม เพราะเหตุแห่งการเข้าไปคลุกคลีข้องแวะ ส้องเสพกามอยู่รำไป ย่อมไม่พ้นจากความเป็นผู้เลวทราม และพัฒนาขึ้นไปเรื่อยๆ จนอาจเข้าสู่ทุกข์ได้ในที่สุด หากไม่เร่งรีบสลัดออกจากจิตให้เร็วที่สุด อย่าให้ปัญจธรรมคือความเนิ่นช้า ทำให้กามครอบงำจิตของเราอยู่ตลอดเวลา ซึ่งไม่มีเวลาแล้วสำหรับผู้ที่จะรีบเร่งปฏิบัติให้เข้าถึงความพ้นทุกข์อย่างแท้จริงได้

เพราะเป็นของชาวบ้าน (คมโม) เพราะกามเป็นของชาวบ้านจึงเป็นเหตุให้ต้องสลัดกามออกจากไป ชีวิตของคฤหัสถ์ ผู้ครองเรือน เป็นชีวิตที่จำต้องต่อสู้ดิ้นรน ก่อร่างสร้างตัว อะไรไม่มีก็ทำให้เกิดให้มีอย่างเท่าเทียมกับคนที่มั่งมีอะไรที่มีแล้วก็พยายามให้มีมากยิ่งขึ้น ทำกำไรให้ได้มากขึ้น สิ่งสมสิ่งเรียกว่ากามให้พอกพูนเพิ่มขึ้นในใจอยู่ตลอดเวลา เสมือนหนึ่งว่าเป็นหน้าที่ที่จะต้องทำให้



สมปรารถนาอยู่เรื่อยไป เช่นดังที่มักจะสมมติการดำเนินชีวิตของคฤหัสถ์ไว้เป็นแบบบพว่าชีวิตนี้มีความเป็นไปได้สามอย่างที่ห้ามมนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ได้บนโลกใบนี้คือกิน กาม เกียรติ เป็นชีวิตที่ขาดอาหารการกินไม่ได้ ขาดไปแม้เพียงมือเดียว ก็หิวจนตายแล้ว หากหยุดกินอาหารหลายวันเข้าก็พาลจะตายจากไปได้ง่ายๆ ชีวิตมนุษย์จึงต้องอาศัยกวีฬการอาหาร อาหารคือคำข้าว ซึ่งในแต่ละวันจะต้องหาอาหารชนิดนี้เข้ามาป้อนเพื่อป้องกันเวทนาเก่าไม่ให้เกิดขึ้นแล้วสร้างความทุกข์ทรมานให้เกิดขึ้นแก่ร่างกายด้วยความหิว ลำดับที่สองคือกาม คือการหาสิ่งต่างๆ เข้ามาสนองความต้องการของมนุษย์ให้ได้ เมื่อหาไม่ได้ก็นั่งนอนทนทุกข์กระสับกระส่ายด้วยอำนาจของตัณหาคือความทะยานอยาก ตราบใดที่ยังหาสิ่งสนองความต้องการไม่ได้ จิตก็เป็นทุกข์ตราบเท่าที่ยังหาไม่ได้ แต่เมื่อใดหาได้แล้ว สมความปรารถนาแล้ว จึงเป็นสุข ชีวิตมนุษย์จึงดิ้นรนต่อสู้ในแต่ละวันที่ผันผ่านไปด้วยสิ่งผลักดันคือกาม เพียงแต่ไม่ได้พิจารณาละเอียดถี่ถ้วน คิดว่าเป็นความมานะพากเพียรพยายามเท่านั้น เหตุนี้ท่านจึงเรียกกามว่าเป็นของชาวบ้าน ลำดับสุดท้ายคือเกียรติ เป็นชื่อเสียง ความชื่นชม การยกย่องชมเชยจากสังคม นับเป็นอภิวรรณธรรม อารมณ์ที่ผู้คนชื่นชอบ ไม่มีใครหรือไม่อยากไม่ชอบการชื่นชม บางครั้งการทำคุณงามความดีอาจไม่ได้หวังเพียง ทำดีเพื่อความดี แต่บางคนอาจทำดีหวังเพียงมีคนมาชื่นชม จึงนับว่าดี เช่นนี้เป็นการกำหนดเป้าหมายแห่งการทำความดีที่ผิดไปจากที่ควรจะเป็น ชีวิตชาวบ้านที่เป็นอยู่ท่ามกลางการแข่งขัน จึงดีจึงเด่น การได้รับเกียรติ

ยกย่องชมเชย จึงนับเป็นสิ่งสำคัญที่จะผลักดันให้มนุษย์ทำทุกวิถีทางเพียงเพื่อให้ได้มาซึ่งเกียรติยศชื่อเสียงอันเป็นชีวิตของชาวบ้านที่ดำเนินไปอยู่บนพื้นฐานนี้

เพราะเป็นของปุถุชน (ปุถุชนนิโก) เพราะกามเป็นของปุถุชนคนที่อาจทำให้กิเลสหนาขึ้นได้ จึงเป็นเหตุต้องสลัดกามออกไปจากใจ คำว่าปุถุชนหมายถึงคนที่ทำกิเลสหนาให้เกิด กิเลสจะหนาแน่นขึ้น พอพูนมากขึ้นแก่บุคคลย่อมเกิดแต่กามเป็นตัวผลักดันให้เกิด สรรวมระวังในกามได้ จะสามารถลดทอนอำนาจของกิเลสให้เบาบางลงได้ แต่คฤหัสถ์ทั่วไปใช้จะมีกิเลสหนากันทุกคน บางคนก็ปล่อยอำนาจจิตใจให้ไหลไปตามกิเลส สนองตอบความต้องการ ความปรารถนาของกิเลสอยู่อย่างไม่ลดละ ย่อมเป็นการสั่งสมกิเลสให้มากขึ้นโดยไม่รู้ตัวในทางกลับกัน คฤหัสถ์ผู้ครองเรือนกลับสรวมระวังในการหักห้ามความปรารถนาแห่งกามได้ พากเพียรเฝ้าดูมันสลัดความใคร่ในกามทั้งกิเลส กาม และวัตถุกามลงไปเรื่อยๆ ย่อมมีโอกาสละกามได้ในกาลข้างหน้า หากพยายามอย่างต่อเนื่องโดยไม่ประมาท ความรู้สึกรักใคร่หลงใหลในรูปร่างที่สวยงามเป็นต้น เมื่อไม่สรวมระวัง อำนาจแห่งกามส่วนนี้จะยิ่งเพิ่มมากขึ้น จนทำให้ขาดสติลงได้ ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีไม่มี อาจนำพาให้ผิดศีลธรรม ไม่หักห้ามความอยากไว้ให้หนักแน่น ย่อมล่อลวงละเมิดความผิดในกามได้ ซึ่งมีพบเห็นเป็นตัวอย่างอยู่ในสังคมไม่น้อย แม้แต่ความรักใคร่ที่ได้มาด้วยความถูกต้องชอบธรรม ได้รับการยอมรับทั่วไปในสังคม มีการหมายมั่นแต่งงานแต่งงานอย่างเอิกเกริกใหญ่โต เข้าตามตรอกออกตามประตูแล้วก็ตาม



ก็ด้วยอำนาจผลักดันแห่งกาม เป็นตัวสร้างความผูกพันระหว่างคนสองคนไว้อย่างเหนียวแน่นจนนำไปให้เกิดชีวิตคู่ หากคู่ใดไม่รู้จักพอ ไม่ซื่อสัตย์ต่อกัน ไม่ซื่อตรงต่อกัน เมื่อประสบพบเจอรูปร่างหน้าตาที่สวยงามของบุคคลอื่นในสังคม แล้วไม่สำรวมระวัง ผลอล่วงละเมิดผิดศีลธรรมไปก็ย่อมก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ตนเอง คู่ครอง ลูกหลาน วงศ์วานวุ่นเครืออย่างไม่มีที่สิ้นสุด หากไม่หักห้ามใจเปลืองใจไปสนองความใคร่แห่งกาม ซึ่งเป็นการพอกพูนกิเลส ทำให้กิเลสหนาขึ้นอย่างไม่มีความยับยั้งชั่งใจ

เพราะไม่ใช่ทางของพระอริยเจ้า (อนริโย) เพราะกามไม่ใช่ทางของพระอริยเจ้าจึงเป็นเหตุให้ต้องสลัดกามออกจากใจ ความไม่ประเสริฐ ไม่ดีงามนี้เรียกว่า อนริโย หมายความว่าสิ่งที่ปฏิบัติอยู่อาจจะยังไม่ใช่ทาง อาจจะไม่ถูกทาง เพราะประสบความสุขในสมาธิ แล้วพึงพอใจยินดีอยู่แต่จำเพาะสมาธิที่เกิดขึ้นนั้น โดยที่ไม่พัฒนาตนเองขึ้นสู่สมาธิขั้นสูง ซึ่งสามารถต่อยอดพัฒนาให้เกิดปัญญาได้เป็นลำดับลำดับ ซึ่งแนวทางนี้พระพุทธองค์ทรงประสบพบเจอแล้วเมื่อครั้งปฏิบัติอยู่กับอุทกดาบส และอาฬารดาบส อาจารย์ทั้งสองแนะนำพร้าสอนสมาบัติ 8 ซึ่งเป็นเพียงสุขที่เกิดแต่ฌานทั้งสองแบบคือรูปฌาน 4 และอรุพฌาน 4 เท่านั้น ยังไม่ไปหน้ามาหลัง พระพุทธองค์จึงทรงพิจารณาหาหนทางปฏิบัติใหม่ที่ไม่ใช่กามเมสฺส กามาสุขัลลิกานุโยโคที่สวดในธรรมจักร เพราะการติดสุขในสมาธิย่อมไม่ใช่ทางคันหาอยู่แน่นอน เพราะเป็นความสุขที่ยังยั้ง เกิดขึ้น ตั้งอยู่ดับไปไม่เที่ยงแท้ถาวร หากยังพอใจอยู่เพียงความสุขอันเกิดแต่ฌานโลกียนี้ย่อม

ไม่ใช่ทางแน่นอน พระองค์จึงพิจารณาเห็นสายพินที่หย่อนยานย่อมไม่อาจติดให้เกิดเสียดนตรีที่ไพเราะได้ ฉะนั้นใด การประพฤติปฏิบัติที่ย่อหย่อนไม่พัฒนาไปสู่แนวทางที่ถูกต้องย่อมไม่ใช่หนทางแห่งการตรัสรู้ได้ฉะนั้น นับแต่พิจารณาเห็นอุปมาธรรมเช่นนี้แล้ว พระพุทธองค์ทรงเริ่มตั้งตนไว้ชอบ ประกอบความเพียรเสียใหม่ให้ถูกทาง เริ่มบำเพ็ญเพียรทางใจ ละเว้นหนทางที่เกี่ยวข้องอยู่ด้วยความปรารถนาแห่งใจที่วนเวียนอยู่แต่ในอำนาจแห่งกามท้ายที่สุดพระพุทธองค์ทรงสลัดพระองค์ออกจากกามได้ พ้นจากบ่วงแห่งกาม ละกิเลสอันเป็นเหตุข้องเกี่ยวอยู่กาม เข้าสู่ความเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า บรรลุพระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณได้ในที่สุด

เพราะเป็นสิ่งที่หาประโยชน์มิได้ (อนตถสยหิโต) เพราะกามไม่มีประโยชน์จึงเป็นเหตุให้สลัดออกจากใจให้ได้ เป็นการปรับมุมมองเสียใหม่ให้เห็นทุกขโทษจากกามถ้อยเดียว หาประโยชน์ไม่ได้เลย หากติดอยู่ในกามคุณย่อมไม่มีทางพ้นทุกข์แน่นอน สำคัญที่ว่าทำอย่างไรจึงจะมองกามให้เห็นว่าไร้ประโยชน์จริงๆ แล้วควบคุมระมัดระวังจิตใจให้สำรวมระวังไม่ไยดีในกาม รักใคร่ในกามให้ได้ ย่อมต้องอาศัยการปฏิบัติ เจริญจิตภาวนาอยู่อย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องจึงจะมองเห็นชัดเจนได้ว่ากามเป็นสภาวะที่ไม่มีประโยชน์จริงๆ ความสุขเพียงชั่วครั้งชั่วคราวที่สัมผัสจากกามโดยผ่านอายตนะทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ซึ่งเป็นอายตนะภายในทั้ง 6 นั้น ตัวเจ้าของอายตนะเองจะต้องพิจารณาอย่างละเอียดถี่ถ้วนด้วยว่า รูปที่เห็นทางตา เสียงที่ได้ยินทางหู กลิ่นที่ได้สูดทางจมูก รสชาติที่ได้ลิ้มทางลิ้น สัมผัสที่ได้รับการถูกต้องทาง



กาย รวมทั้งอารมณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อมีสิ่งมากระทบกับใจ เป็นอย่างไร หยาบหรือประณีตเพียงไหน สวยงามหรือซีเหร่เพียงใด ไพเราะเพราะพริ้งหรือไม่อย่างไร อร่อยหรือขมฝาดเปรี้ยวจัดขนาดไหน หอมหรือไม่อย่างไร นุ่มนวลหรือแข็งกระด้างสักปานใด ตีต้อใจหรือไม่เมื่อได้ยินเสียงคำว่า หรือคำชื่นชมสรรเสริญ แล้วเพียรพิจารณาให้เห็นทุกข์โทษจากความรู้สึกทั้งหมดทั้งมวลเหล่านั้นให้ชัด แล้วเพียรละ เพียรสลัดความรู้สึกรักใคร่ พอใจในสิ่งที่เป็นอริยธรรม อารมณ์ฝ่ายสุข รวมถึงวางเฉย ไม่ยึดมั่นถือมั่นกับอริยธรรม อารมณ์ฝ่ายทุกข์ที่ประสบเฉพาะหน้า ฝ่าพิณิจพิจารณาอยู่อย่างนี้ ย่อมทำให้เราเห็นว่ากามนี้ แท้ที่จริงแล้วหาประโยชน์อะไรไม่ได้เลย ทั้งอารมณ์ฝ่ายดีหรือไม่ดี สุขหรือทุกข์ ล้วนแล้วแต่เป็นของไม่จีรังยั่งยืน เป็นของเกิดขึ้นเพียงชั่วคราวแล้วตั้งอยู่ ดับไปอย่างควบคุม บังคับบัญชาไม่ได้เลย ฉะนั้นประโยชน์อะไรที่เราจะยึดมั่นถือมั่นให้เกิดทุกข์โทษแก่ใจของเราต่อไปอีกเล่า จะต้องปล่อยวาง สลัดออก อย่าให้ความรู้สึกผิดส่วนนี้ส่งผลให้เราไม่รู้ต้นสายปลายเหตุที่มาที่ไป แล้วแก้ปัญหาไม่ถูกจุด ทำยที่สุดก็ยังทุกข์อยู่เรื่อยไปอย่างไม่รู้เลยว่ากามเป็นตัวต้นเหตุสำคัญที่ทำให้เรายังทุกข์อยู่ตลอดอนันตกาลเช่นนี้

4. อุปมาแห่งกาม 7 ประการ

กามเปรียบเหมือนความฝัน, สมบัติที่ยืมเขามา, หลุมถ่านเพลิงอันร้อนแรง, คนถือคบเพลิงที่ทำด้วยหย้าลูกโพลง, สุนัขหิวแทะท่อนกระดูกติดเนื้อ, ขึ้นเนื้อที่แรงคาบิบินมา และต้นไม้มีผลตกอยู่ในป่า

กามเปรียบเหมือนความฝันเป็นสิ่งไม่มีจริง แม้เหตุการณ์ในความฝันจะทำให้เรารู้สึกรับรู้เรื่องความฝันจริงๆ ก็ตาม แต่สิ่งที่เห็นนั้นไม่จริงเลย บางครั้งความฝันเป็นสิ่งงดงามน่าอภิรมย์ เป็นสิ่งสมความปรารถนาทุกอย่าง ได้รับสิ่งต่างๆ ที่เป็นความต้องการปรารถนาของผู้คนได้อย่างสมหวังตั้งใจ แต่สิ่งดังกล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้ฝันเกิดความสุขสมหวังได้เพียงแค่วะเวลาที่อยู่ในความฝันเท่านั้น เมื่อหยุดฝัน ตื่นขึ้นมาสู่โลกแห่งความเป็นจริงเสียแล้ว ทุกสิ่งกลับมลายหายสูญไปสิ้นโดยที่ไม่สามารถไขว่คว้ากลับคืนมาได้เลยแม้เพียงเรื่องเดียว โลกแห่งความฝันจึงเป็นเพียงมายา ไม่มีจริง เสมือนการสร้างวิมานในอากาศ ย่อมประสบความว่างเปล่าไร้ค่าไปเมื่อห่างหายจากความฝันไปในที่สุด การเปรียบเทียบกามกับความฝัน จึงทำให้เรารู้ชัดได้ง่ายขึ้นในการเปลี่ยน mind set หรือมุมมองเรื่องกามเสียใหม่ให้เห็นว่า มันเป็นสุขไม่จีรังยั่งยืน ย่อมต้องหายไป จะให้กามตอบสนองเราให้มีความสุขจากการได้สัมผัสกับกามตลอดไป อยู่กับความสุขอันเกิดแต่กามเรื่อยไปนั้น เป็นไปไม่ได้ เพราะกามไม่ต่างอะไรกับความฝัน ที่จะต้องหายไปเมื่อตื่นขึ้นและสิ้นสุดกระบวนการทุกอย่างหลังจากตื่นจากฝันเป็นต้นไป และย่อมรับความจริงเมื่อโลกแห่งความเป็นจริงบังคับให้ต้องยอมรับ แต่ไม่ได้เกิดจากปัญญาความรอบรู้อันเกิดจากการพิจารณาใคร่ครวญด้วยตนเอง แต่ความรู้เกิดได้เพราะความเป็นจริงบังคับให้ต้องยอมรับ ธรรมชาติของพระพุทธองค์จึงทนต่อการพิสูจน์ หากยังสงสัยไม่รู้จริงอยู่ย่อมสามารถจะทดลอง ทดสอบ วิเคราะห์ วิจัยจนกระทั่งเกิดความรู้ชัดได้ในที่สุด เหตุนี้เองพระอรหัน



กถาจารย์จึงเปรียบเทียบกามกับความฝันไว้ให้เรา
ตรึกตรองมองเห็นโทษแห่งกามได้ง่ายขึ้น แทนที่จะ
ฝันเพื่องและส้องเสพอยู่กับสิ่งที่เบ็นเสมือนความ
ฝันนี้เรื่อยไปอย่างไรหนทางที่จะสลัดกามออกไป

กามเปรียบเหมือนสมบัติที่ยืมเขามา
ร่างกายที่เราใช้สอยทำประโยชน์ในปัจจุบันนี้
เสมือนสมบัติที่เรายืมธรรมชาตินี้มาใช้ ไม่สามารถ
ผูกขาดเป็นของเราได้ เมื่อใช้จนเข้าสู่วัยเฒ่าชรา
แก่ชราแล้ว จำต้องเสื่อมโทรมคร่ำคร่าไปตามวัน
เวลาที่ผ่านไป เมื่อใช้สอยไม่ได้แล้วจนถึงที่สุด
ย่อมต้องละทิ้งร่างกายนี้ปล่อยให้กลับคืนสู่ความ
เป็นสมบัติธรรมชาติเช่นเดิมนั่นคือ ความเป็นธาตุ
ดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม และธาตุไฟในที่สุด ฉะนั้น
แม้แต่ร่างกายยังเป็นของยืม ส่วนประกอบของร่าง
กายอื่นๆ ที่ตามร่างกายมาเกิดคือตา หู จมูก ลิ้น
กาย ใจ ก็ย่อมเสื่อมสลายไปตามกฎไตรลักษณ์
อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ไปด้วย อายตนะภายในซึ่ง
เป็นบ่อเกิดแห่งกาม คือความรักใคร่ไหลหลง เมื่อ
กามทำงานหลังจากไปกระทบกับอายตนะภายนอก
คือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ และธรรมารมณ์
แล้ว ย่อมเกิดเวทนาคือความรู้สึกสุข ทุกข์ เฉยๆ
กลางๆ สุดแท้แต่อารมณ์ที่มากกระทบเป็นเช่นไร
กระบวนการเหล่านี้เกิดขึ้นต่อเนื่องไม่ขาดสาย รอบ
แล้วรอบเล่า ไม่มีวันสิ้นสุด จนกระทั่งถึงเวลาที่
มนุษย์ตายจากโลกนี้ไปสู่โลกหน้าเท่านั้น จึงจะพ้น
จากอำนาจแห่งกามครอบงำได้ ช่วงที่ร่างกายสูญ
สลาย ละร่างวางกายตายจากไป จึงเสมือนหนึ่งเรา
คืนสมบัติที่ยืมเขามา เพราะแต่เดิมก็ไม่ใช่ของของ
เรา เราไม่มีสมบัติที่เป็นของของเราเอง ต้องอาศัย
การยืมยืมธรรมชาตินี้มาใช้ เมื่อใช้แล้วก็ต้องคืน

เจ้าของเดิมคือธรรมชาติไป กามก็เช่นกันเกิดขึ้น
ตั้งอยู่ ดับไป เมื่อถึงคราวดับไปนี้แล มนุษย์จึง
ตระหนักรู้ว่าจะต้องคืนกามที่ยืมธรรมชาตินี้มาใช้
แล้วกลับคืนไปสู่ธรรมชาติเดิมในที่สุด

กามเปรียบเหมือนหลุมถ่านเพลิงอันร้อน
แรงกามคุณที่ดูเสมือนว่ามีคุณอยู่บ้างนิดหน่อย เมื่อ
เปรียบเทียบกับอุปมาข้อนี้แล้ว แทบไม่เหลือคุณ
ใดๆ เลย เพราะหลุมถ่านเพลิงที่เต็มไปด้วยเปลวไฟ
อันร้อนแรง ซึ่งกำลังมอดไหม้ถ่านต่างๆ อย่างร้อน
ระอุอยู่ตลอดเวลา กลับถูกเปรียบเทียบกับกามให้
เห็นชัดถึงโทษของมัน อย่างไรจึงเป็นความร้อนแรง
จากถ่านเพลิงที่กำลังไหม้ระอุเช่นนี้ ท่านมุ่งเปรียบ
เทียบกามในช่วงใด จึงเป็นความร้อนแรง เมื่อ
วิเคราะห์แล้วจึงสรุปได้ว่า ผลอันเกิดจากความไม่
สำรวมระวัง ไม่หักห้ามความอยากที่เกินพอดี ไม่รู้
จักพอในความปรารถนา ความต้องการในกาม จน
นำไปสู่การทำผิดมหันต์ เช่นผิดลูก ผิดเมียคนอื่น
จนทำให้เกิดความเคียดแค้น หึงหวง นำไปสู่ความ
พยาบาทเบียดเบียน ทำร้ายร่างกายจนทำให้เกิด
บาดเจ็บล้มตายถึงแก่ชีวิต แม้ไม่ถึงตาย ก็ย่อมเดือด
ร้อนจากการหลบหลีก หนีเร้นให้พ้นจากความเดือด
ร้อนร้อนใจจากความผิดที่ได้กระทำไป เพราะไม่รู้
จักหักห้าม สำรวมระวังในกามเป็นเหตุ แม้เพียง
พิจารณาด้วยปัญญาก็ย่อมจะเห็นชัดถึงผลที่จะได้
รับภายหลังการกระทำที่เกิดจากการกระตุ้นแรงเร้า
ของกาม ให้ทำผิดพลาดไป ไม่ว่าจะเป็นเรื่องใดๆ
ก็ตามแต่ หากถูกอำนาจแห่งกามชวนให้รัก ชักให้
ใคร่ พาใจให้ลุ่มหลงแล้วไซ้ ย่อมเป็นอันคาดหวัง
ล่วงหน้าไว้เลยว่า จะต้องเดือดร้อนแน่นอน หากยัง
พิจารณาไม่ชัดเจนแจ่มแจ้งแล้ว ให้มองดูสิ่งที่ท่าน



อุปมาเปรียบเทียบไว้กับหลุมถ่านเพลิงที่เผาไหม้ ถ่านจนแดงฉาน เมื่อเข้าใกล้ย่อมถูกอำนาจแห่ง ความร้อนจากเปลวไฟนั้นแผดเผาจนเข้าใกล้ไม่ได้ จำต้องถอยห่างออกมาเสียให้ไกล ซึ่งหากเรา พิจารณาเห็นผลจากการยินดีในกาม จนไม่มีการหัก ห้ามเสียแล้ว ก็ย่อมร้อนรนเช่นเดียวกับถูกความ ร้อนแห่งหลุมถ่านเพลิงยิ่งอยู่ใกล้ยิ่งร้อนรุ่มขึ้น ต่อ เมื่อถอยห่างแล้วจึงค่อยเย็นลงฉะนั้น

กามเปรียบเหมือนคนถือคบเพลิงที่ทำด้วย กล้วยาลูกโพล่งท่านเปรียบกามเหมือนคนถือคบกล้วยา ที่เพลิงลูกโพล่งอยู่เที่ยวเดินถือพลาง ลมพัดต้องคบ เพลิงนั้น สะเก็ดไฟที่ลูกโพล่งอยู่นั้นก็กระเซ็น กระสายกระจายตกสู่อวัยวะน้อยใหญ่ของร่างกาย มีแขน ขา ไหล่ หลัง ลูกโหล่ง ทำความร้อนรนให้เกิด แก่ผู้ถือคบเพลิงที่เดินไปได้ลมอยู่รำไป ข้อนี้ท่าน เปรียบให้เห็นถึงไฟแห่งความร้อนรุ่มจากการรักใคร่ ในกามลุ่มหลงปรารถนาในกาม ผลแห่งความลุ่ม หลงนั้นก่อความเดือดร้อนวุ่นวายให้แก่ผู้ไม่สำรวม ระวังในกามอยู่ตลอดเวลาที่ไม่พิจารณาให้ถี่ถ้วน ด้วยปัญญา หรือที่เรียกว่าโยนิโสมนสิการ ปกติคบ เพลิงกล้วยาเป็นของไหม้ไฟได้ง่าย ลูกกลามไปเร็ว เหมือนไฟไหม้ฟาง เมื่อลูกโพล่งขึ้นแล้ว เปลวไฟจะ ลูกเป็นกองใหญ่ไหม้ได้บริเวณกว้าง ลูกกลามไปอย่าง รวดเร็ว เพราะเชื้อไฟง่ายต่อการลุก ข้อนี้จึงพอมอง ภาพออกว่า ไฟที่ลุกไหม้จากอำนาจกิเลสมีราคะ โทสะ และโมหะ เมื่อลูกโพล่งขึ้นมาในใจแล้วย่อม ไหม้ลูกกลามไปอย่างรวดเร็ว ทันทีทันใด เกินความ สามารถที่จะดับได้ทันการณ์ ย่อมเผาผลาญจิตใจให้ ร้อนรุ่ม เหมือนเผาไหม้แขนขา เวลาที่เปลวไฟลาม เลี้ยวจากแรงลม ซึ่งหากเราพิจารณาเห็นชัดแล้ว

ย่อมรู้ชัดได้มากขึ้นว่า หากไม่ปล่อยทิ้งคบเพลิง กล้วยานี้ให้เร็ว หากปล่อยเวลาล่วงเลยไป ย่อมทำ อันตรายให้แก่ผู้ถือคบเพลิงนี้อยู่ได้ทุกเมื่อ กามเช่น เดียวกัน ย่อมส่งผลให้เกิดความทุกข์เดือดร้อนแก่ผู้ มีกามราคะ กำหนดยินดีในกาม หากวันใดวันหนึ่ง ไม่พินิจพิจารณาให้ดีแล้ว ย่อมสามารถทำความ เดือดร้อนให้แก่ผู้ส่งใจรุ่มคิด หมกมุ่นอยู่ในอำนาจ แห่งกามได้แน่แท้

กามเปรียบเหมือนสุนัขหิวโซทะนงท่อน กระดุกติดเนื้อโดยธรรมชาติของท่อนกระดุกที่มี เนื้อติดอยู่ข้างนิดหน่อย อาจยังมีประโยชน์อยู่บ้าง จะทิ้งก็เสียดาย อย่างน้อยพอครวญไปตมทำน้ำซุบ ได้ก็จะทำเนา แต่ส่วนใหญ่เมื่อใช้สอยตาม วัตถุประสงค์ดังกล่าวแล้ว ย่อมจะทิ้งขว้างไปอย่าง ไรเอื่อยโยจะทำประโยชน์ต่อ เมื่อทิ้งแล้ว เหล่าสัตว์ เลี้ยงมีสุนัขเป็นต้น ย่อมฉุดกระชากลากถูกระดุกติด เนื้อชิ้นนั้น นำไปทะเล่ตามสัญชาตญาณแห่งการ ลิ้มรสของสัตว์กัดแทะ เมื่อพิจารณาเห็นกิริยาของ สุนัขทำเช่นนั้นแล้ว เห็นความสุขเล็กน้อยที่ประสบ ขณะทะเล่กระดุกติดเนื้อชิ้นนั้นแล้ว ได้ข้อคิดว่า เนื้อที่ติดกระดุกอยู่เพียงเล็กน้อย พอมีรสให้สุนัขได้ กัดแทะอยู่บ่อยๆ เพียงเพื่อให้ได้ขบกัด เกิดสุขอยู่ แม้เพียงน้อยนิด หากคุณค่าจากสารอาหารใดๆ ไม่ได้มากนักจากกิริยาอาการเหล่านั้น ช้ำร้ายต้อง แลกมาด้วยกำลังแห่งการขบกัดด้วยฟันกรามอย่าง อ่อนล้าเหน็ดเหนื่อยกว่าจะได้ลิ้มรสชาติของเนื้อติด กระดุกนี้ก็ตามที่ ถึงกระนั้น สุนัขนั้นก็ยังมียินดี การกัดแทะอยู่อย่างนั้นโดยตลอดเพราะความ เพลิดเพลินยินดีในการขบกัดนั้น ข้อนี้ทำให้ พิจารณาได้ว่า กามเป็นของมีคุณค่าเพียงเล็กน้อย แต่



โทษกลับมากายมหาศาล หากเราเพลิดเพลินยินดี ในกามคุณอยู่เรื่อยไป ไม่มีปัญญาพิจารณาเห็นว่า ความหลงใหลได้ปลื้มยินดีที่ไปรักใคร่หลงใหล ในกามแล้ว อาจก่อให้เกิดความยินดีเพียงเล็กน้อย แต่ผลที่ได้หลังจากนั้นไป แทบจะพูดได้ว่าเป็นการ กระทำที่สูญเปล่า จำต้องพิจารณาให้เห็นว่า หากจะส้องเสพในกามอยู่เช่นนี้ แล้วยินดีการเสพ กามอยู่อย่างนั้น ไม่ทันได้พิจารณาเห็นโทษจาก ความใคร่ในกามที่ไม่สามารถระงับก็ไม่ต่างอะไรจาก สุนัขที่กัดแทะก่อนกระดุกที่หวังเพียงลิ้มรสเนื้อที่ ติดกระดุกอยู่เท่านั้น สู้ไปแสวงหาชิ้นเนื้อดีๆ มาลิ้มรสจะดีกว่าหรือที่จะเสียเวลาขบกระดุกอยู่ อย่างไม่มีดี ข้อนี้นับเป็นเรื่องน่าพิจารณาให้เกิด หนทางในการสลัดกามออกใจเสียได้โดยเร็วอีก อุปมาหนึ่ง เช่นนี้กามทั้งหลายจึงมีทุกข์มาก มีความ คับแค้นมาก

กามเปรียบเหมือนชิ้นเนื้อที่แรงกาคาบบิน มาท่านเปรียบกามเช่นกับชิ้นเนื้อที่แรงคาบไว้ใน ปาก เพราะกามเป็นสิ่งที่ต้องแย่งชิงเพื่อให้ได้มาซึ่ง สิ่งที่ต้องการ การแลกมาซึ่งชิ้นเนื้อนี้อาจจะต้องใช้ วิธีการแย่งชิง อาจถึงขั้นต้องปล้นสะดมแย่งเอา มาเจ้าของชิ้นเนื้อนี้ก็หวงไม่ยอมให้ผู้ใดมาแย่งชิงเอา ไปได้เช่นเดียวกัน จำต้องทำทุกวิถีทางที่จะพิทักษ์ รักษาของของตนไว้ให้เหนียวแน่นที่สุดแม้ต้องแลก มาด้วยชีวิตก็ตาม สัตว์อื่นๆ ที่ต้องการชิ้นเนื้อนั้น เช่นเดียวกัน ก็ย่อมจะต้องทำทุกวิถีทางเพื่อให้แย่ง มาได้แม้จะต้องแลกด้วยการทำร้ายกันให้พลี ยงพล้ำถึงแก่ชีวิตไปฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งก็ตาม ก็ต้องทำ เพื่อความอยู่รอด หรือเพียงเพื่อสนองความต้องการ สิ่งที่ย่างชิงนั้นให้ได้ ข้อนี้นพิจารณาเห็นว่า ท่าน

เปรียบเทียบกามไว้ค่อนข้างชัดเจนน่าพิจารณาให้เห็น โทษแห่งการยึดถือครอบครองสิ่งอันตราย อันเป็น ที่หมายปองของใครๆ ไว้อย่างเหนียวแน่นไม่ยอม ปลอมมือไปง่ายๆ อันตรายย่อมตกแก่ผู้ถือครองอยู่ ตลอดเวลาที่ของของนั้นยังอยู่ในความครอบครอง นั้นคือหากเรายังใช้ชีวิตให้ดำเนินไปด้วยแรงผลักดัน แห่งกามแล้วกำหนดยินดีเพลิดเพลินในกามอย่าง ไม่สามารถระงับด้วยสติปัญญาแล้ว กามนั้นย่อมจะ ก่อความทุกข์ ความเดือดร้อนให้แก่เราได้ตลอด เวลาที่เรายังส้องเสพซ้องแฉะอยู่ในกาม เหมือน อย่างขึ้นเนื้อที่ทนแรง นกเหยี่ยว นกกา นกตะกรุม คาบชิ้นเนื้อที่หาได้มาไว้ในปาก トラบโดที่ขึ้นเนื้อ ยังคาอยู่ที่ปากนก トラบนั้นอันตรายจากการแย่ง ชิง จ้องตะครุบจากสัตว์ตัวอื่นๆ ย่อมมิได้ตลอดเวลา การโผบินบินเข้าไปจิกตี ยื้อแย่งด้วยกำลังแห่งการ ถาโถมเข้าใส่จึงมี อาจก่อให้เกิดการบาดเจ็บล้มตาย จากชิ้นเนื้อที่แย่งนั้นได้ แต่หากชิ้นเนื้อนั้นถูกกลืน กินเข้าไป หรือหลุดหล่นไป กลายเป็นความครอบ ครองของสัตว์ที่แข็งแรงกว่า สามารถคว้า ตัว เจ้าของชิ้นเนื้อนั้นย่อมปลอดภัยจากการยื้อแย่งไป ได้ในขณะนั้น ซึ่งหากพิจารณาในประเด็นที่เป็นข้อ เปรียบเทียบนี้แล้วย่อมทำให้เกิดมุมมองที่เห็นช่อง ทางในการสลัดกามออกจากใจเสียได้โดยเร็วได้โดย พิจารณาถึงข้ออุปมาข้อนี้ กามทั้งหลายจึงมีทุกข์ มาก มีความคับแค้นมากเช่นนี้

กามเปรียบเหมือนต้นไม้ที่มีผลตกอยู่ในป่า ข้ออุปมานี้เช่นเดียวกับชิ้นเนื้อ ที่ต่างก็เป็น ที่ปรารถนาแย่งชิงมาเป็นของตน ท่านเปรียบกามไว้ ว่าเป็นเหมือนต้นไม้ ชนิดไม่ผล มีผลไม่รสชาติอร่อย น่าติดใจลิ้มลอง เป็นของยอดเยี่ยมปรารถนาของใครๆ



ไม่ว่าใครต่างหมายปองเสาะหามารับประทานด้วยความติดใจในรสอร่อยนั้น แต่พอถือว่าผลไม้นั้นนี้ไหลไปเกิดบนกิ่งก้านที่แตกแขนงออกไปกว้างขวางน้อยใหญ่ และกิ่งก้านเหล่านั้นก็อยู่สูงแผ่สยายอยู่บนต้นที่สูงใหญ่ ยากแก่การปีนป่ายขึ้นไปเก็บผลมาได้ง่ายๆ จำต้องระมัดระวังเวลาปีนป่าย หรืออาจต้องหาวิธีการในการเก็บสอยผลไม้ด้วยวิธีการอันหลากหลายยุ่งยาก ครั้นจะเก็บผลไม้นั้นๆ ให้ได้มากๆ จำต้องไต่ต้นไม้ขึ้นไปจนถึงยอด จึงจะสำเร็จสมประสงค์เก็บผลไม้ได้ทั้งต้น แต่ต้องแลกมาด้วยความเสี่ยงที่อาจจะต้องถูกกิ่งก้านพาดสะบัดโบกตีให้ถึงแก่บาดเจ็บล้มตาย ย่อมเกิดขึ้นได้ในขณะไต่ต้นไม้ หรือสอยเก็บผลไม้นั้นๆ อุปมานี้พิจารณาได้ว่าการเหมือนของที่ต้องแย่งชิงให้ได้มาเป็นของตนสุดแต่ผู้ใดจะใช้วิธีใดให้ได้มา อาจจะเป็นวิธีที่ถูกต้องเหมาะสม หรืออาจจะเป็นวิธีที่ไม่ถูกต้องชอบธรรม หากไม่เลือกวิธีปฏิบัติ ฝืนทำไปโดยไม่ยับยั้งชั่งใจ ย่อมอาจทำให้เกิดความเดือดร้อนใจจากการกระทำนั้นๆ ได้ อันเนื่องมาจากการไม่หักห้ามความอยาก ความใคร่ในกามลงไป เผลอใจไปทำสิ่งที่กามชักชวน ให้สนองความปรารถนาแห่งกามให้ได้ โดยปราศจากสติสัมปชัญญะเป็นเครื่องหักห้ามกีดกันความปรารถนานั้นๆ ย่อมไม่อาจสลัดกามออกไปจากใจได้เลย แทบไร้หนทางเลยทีเดียว เมื่อพิจารณาอุปมาข้อเปรียบเทียบนี้แล้ว ย่อมมองเห็นภาพโทษแห่งกามว่ามีทุกขมาก มีความคับแค้นมาก เช่นนี้ จำต้องพิจารณาหนทางในการสำรวมระวังในกามให้มาก เพื่อจะพัฒนาตนเองให้สลัดกามออกไปจากใจให้ได้ด้วยอุปมาแห่งกามข้อนี้

5. โทษของกาม

โทษของกามที่ปรากฏในพระไตรปิฎก หรือโทษของกามราคะคือความกำหนัดยินดีในกาม พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า สัตว์ทั้งหลายผู้กำหนัดยินดีด้วยราคะย่อมตกไปสู่กระแสตัณหาเหมือนแมลงมูมติดใยที่ตนถักไว้เอง บุคคลที่ยังละราคะไม่ได้ย่อมตกอยู่ในอำนาจของมารย่อมถูกกิเลสมารครอบงำถึงแม้จะเป็นพระภิกษุ ถ้ายังละราคะไม่ได้ก็ไม่อาจข้ามทะเลคือสังสารวัฏได้ หากผู้ใดหลงไหลยินดี ตกอยู่ภายใต้อำนาจแห่งกามชักนำ ไม่ต้านทานอำนาจแห่งกาม ใช้ชีวิตด้วยการขึ้นจากกาม ไม่พิจารณาฝืนอำนาจแห่งกาม ไม่สำรวมระวังเอาใจใส่ละกาม ย่อมตกอยู่ในอำนาจแห่งตัณหา ที่เป็นตัวผลักดันให้สนองตอบความต้องการของกาม เมื่อรู้ว่าตัวตนเหตุที่แท้จริงคือตัณหาแล้ว ย่อมพิจารณาละตัณหา นั้นเสียโดยเร็ว ละตัณหาเสียได้แล้ว กามย่อมไม่ส่งผลอะไรให้จิตใจเกิดความมืดมนหลงไหลหลงติดอยู่ในกามได้ ความเป็นอิสระย่อมเกิดขึ้น สุขอันแท้จริงย่อมมีขึ้น ผลที่เป็นความทุกข์จากกามย่อมไม่มีผลอะไร เหมือนอย่างแมลงมูมที่ถักทอใยไว้เพียงเพื่อล่าสัตว์อื่นมาเป็นอาหาร นานวันเข้าหากไม่ระมัดระวังเยื่อใยที่ถักทอไว้ย่อมติดพันแมลงมูมเสียเองไม่วันใดก็วันหนึ่งแทนที่จะผู้คุมตรึงเหยื่อเช่นที่ควรจะเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระองค์ตรัสย้ำถึงผู้ที่ เป็นภิกษุ ซึ่งควรจะเห็นภัยในสังสารวัฏ หากละราคะไม่ได้แล้ว ท่านว่าย่อมไม่อาจข้ามทะเลหลวงหรือทะเลใหญ่แห่งสังสารวัฏ คือการเวียนว่ายตายเกิดไปสู่ภavn้อยภพใหญ่อย่างไม่มีจุดสิ้นสุดลงได้เลย

อีกประการหนึ่ง บุคคลผู้มีราคะ ถูกราคะครอบงำมีจิตถูกราคะกลุ้มรุม ย่อมคิดเพื่อเบียดเบียน



ตนเองบ้าง เพื่อเบียดเบียน ผู้อื่นบ้างเพื่อเบียดเบียน ทั้ง 2 ฝ่ายบ้าง เสวยทุกข์ทรมานสทางใจบ้าง ย่อม ประพฤติกายทุจริต วจีทุจริต และมโนทุจริตบ้าง เพราะกามเป็นเหตุ เพราะกามเป็นต้นเหตุ เพราะ กามเป็นเหตุเกิด เพราะเหตุแห่งกามทั้งหลายนั้นแล ข้อนี้พิจารณาได้ว่า การเบียดเบียนใดๆ ที่พึงบังเกิดขึ้น ย่อมอาศัยราคะเป็นเหตุ เพราะราคะแผดเผาจิตใจ กลุ่มรุมจิตใจให้เกิดความร้อนรันทที่จะทำทุกวิถีทาง ให้เกิดการสนองตอบความต้องการ ความปรารถนา แห่งกาม จึงมีความคิดที่จะเบียดเบียนขึ้นมา ซึ่งการ เบียดเบียนนั้นทำได้แม้แต่เบียดเบียนตนเอง เบียดเบียนผู้อื่น เบียดเบียนทั้งสองอย่าง เมื่อ เบียดเบียนเข้าแล้วย่อมเกิดความทุกข์ทางใจ เพราะ กามนี้แหละเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดความ ประพฤติผิดทางกาย ทางวาจา และทางใจขึ้น ก่อ ให้เกิดความเดือดร้อนวุ่นวายไม่สิ้นสุดอันเนื่องมา แต่ความทะยานอยากในกามเป็นเหตุ

นอกจากนี้แล้ว เพราะเหตุแห่งกามนี้แล เป็นเหตุให้พระราชาทรงวิวาทกับพระราชาก็ได้ กษัตริย์วิวาทกับกษัตริย์ก็ได้ พรหมณ์วิวาทกับ พรหมณ์ก็ได้ คหบดีวิวาทกับคหบดีก็ได้ มารดา วิวาทกับบุตรก็ได้ บุตรวิวาทกับมารดาได้ บิดา วิวาทกับบุตรได้ บุตรวิวาทกับบิดาได้ พี่ชายน้อง ชายวิวาทกับพี่ชายน้องชายก็ได้ พี่ชายน้องชาย วิวาทกับพี่สาวน้องสาวก็ได้ พี่สาวน้องสาววิวาทกับ พี่ชายน้องชายก็ได้ สหายวิวาทกับสหายก็ได้ ชน เหล่านั้นก่อการทะเลาะ ก่อการแก่งแย่งและก่อการ วิวาทกันในที่นั้น ทำร้ายกันและกันด้วยฝ่ามือบ้าง ด้วยก้อนดินบ้าง ด้วยท่อนไม้บ้าง ด้วยศัสตราบ้าง ชนเหล่านั้นจึงเข้าถึงความตายบ้าง ทุกข์ปางตาย

บ้าง ซึ่งล้วนแล้วมีต้นเหตุมาจากความกำหนัดยินดี ในกามทั้งสิ้น

แม้ข้อนี้ก็ถือว่าเป็นโทษแห่งกามทั้งหลาย เป็นกองทุกข์ที่จะพึงเห็นได้เอง มีกามเป็นเหตุ มี กามเป็นต้นเหตุ มีกามเป็นเหตุเกิด เกิดเพราะเหตุ แห่งกามทั้งหลายนั้นแล (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง กรณราชวิทยาลัย, 2539)

6. แนวทางการสลัดออกจาก “กาม”

แนวทางการสลัดออกจากกาม จะเกิดขึ้น มาได้จะต้องมีสติระลึกได้ สัมปชัญญะ รู้ลึกทั่วว่า กามเป็นอย่างไร อย่างไรเรียกว่ากามราคะ อยางไร เรียกว่ากามคุณ กามมีคุณอย่างไร กามมีโทษ อยางไร ทำอยางไรจึงได้ชื่อว่าไม่ตกอยู่ภายใต้ อำนาจของกาม ทำอยางไรจึงต้องสลัดกามออกไป จากจิตใจให้ได้ จะสลัดกามออกไปได้อย่างไร จึง ต้องหาวิธีการทำตนเองให้พ้นจากอำนาจบ่วงแห่ง กาม ซึ่งวิธีการเหล่านั้นล้วนเกิดขึ้นได้จากโยนิโส มนสิการ คือการพิจารณาหาวิธีการด้วยอุบายอัน ละเอียดถี่ถ้วน รอบคอบรัดกุม จนสามารถสรุป แนวทางในการสลัดออกจากกามได้ดังนี้ การสลัด ออกจากกามด้วยการพรรณนาให้เห็นโทษของกาม, การสลัดออกจากกามด้วยการรู้คุณและโทษของ กาม, การสลัดออกจากกามด้วยการกำจัดฉันท ราคะเสียได้ และการสลัดออกจากกามด้วยการ โยนิโสมนสิการในอสุภนิมิต

แนวทางที่ 1 การสลัดออกจากกามด้วย การพรรณนาให้เห็นโทษของกาม พระพุทธองค์ได้ ตรัสพรรณนาโทษแห่งกามไว้ดังต่อไปนี้ คือ “ภิกษุ ทั้งหลาย อะไรเล่า? เป็นโทษแห่งกามทั้งหลาย คือ



กัลบุตรในโลกนี้เลี้ยงชีวิตด้วยการมีศิลปะใด คือ ด้วยการนับคะแนน การคำนวณ การนับจำนวน การไถ การค้าขาย การเลี้ยงโค การยิงธนู การรับราชการ หรือด้วยศิลปะ อย่างใดอย่างหนึ่ง อดทนต่อความหนาว ทรากตรำต่อความร้อน เตือดร้อน เพราะสัมผัสแห่งเลื้อบ ยุง ลม แดด และสัตว์เลื้อยคลาน(และ) ตายเพราะความหิวกระหาย ... ถ้าเมื่อ กัลบุตรนั้นขยัน พากเพียร พยายามอยู่อย่างนี้ โภคสมบัติเหล่านั้นย่อมไม่สัมฤทธิ์ผล เขาเศร้าโศกลำบาก รำพัน ตีอกคร่ำครวญ ถึงความหลงเพ้อว่า ‘ความขยันของเราเป็นโมฆะหนอ ความพยายามของเราก็ไม่มีผลเลยหนอ’ แม้ข้อนี้ก็ชื่อว่า เป็นโทษแห่งกามทั้งหลาย เพราะเหตุที่ว่าความพยายามที่ ทำไปทั้งหมดเหมือนไร้ผล ความเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้า ลำบากลำบากที่ทำไปนั้นสูญเปล่า เพราะหวังเพียงจะให้เกิดผลสัมฤทธิ์ เกิดผลกำไร มีรายได้ เป็นกอบเป็นกำ หากแต่ยังไม่ถึงเวลาที่ผลจากการลงทุนลงแรงไปนั้นจะให้ผล ก็กลับครุ่นคิดด้วยความเคร่งเครียดว่า จะไม่ได้อะไร คือคิดปรุงแต่งไปเอง ก่อนผลลัพธ์ที่พึงประสงค์จะเกิดขึ้น แล้วสิ่งที่จะเกิดขึ้นตามมาจึงเป็นความทุกข์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ นี่ คือตัวอย่างสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงการใช้กามคือ ความต้องการปรารถนาสิ่งหนึ่งสิ่งใดเป็นตัวตั้ง หรือ เป็นสารตั้งต้น เมื่อผลที่จะเกิดขึ้นต่อมากลับไม่เป็นไปตามที่วางแผนเอาไว้ ความผิดหวังเสียใจก็เกิดขึ้น ทุกข์จึงเกิดขึ้นตามมา ซึ่งเป็นกองทุกข์ที่จะพึงเห็นได้เอง มีกามเป็นเหตุ มีกามเป็นต้นเหตุ มีกาม เป็นเหตุเกิด เกิดเพราะเหตุแห่งกามทั้งหลายนั้นแล (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เพราะเหตุนี้แล ขึ้นชื่อว่ามนุษย์ผู้มีใจสูง ไม่ประพฤติ

ต่ำทรามเพราะอำนาจแห่งกามชักนำ จึงเป็นคุณสมบัติอันสำคัญที่แยกคนออกจากสัตว์ได้ สัตว์ใช้ชีวิตอยู่ด้วยสัญชาตญาณการเอาชีวิตรอด นั่นคือ เท่ากับว่าสัตว์ก็มีกามเป็นตัวพาให้หาหนทางเอาชีวิตรอดไปจนกว่าจะตายจากไป การอยากมีชีวิตอยู่ต่อไป ทำให้สัตว์ดิ้นรน แสวงหาอาหาร การสืบพันธุ์ขยายสมาชิก การพักผ่อนหลับนอน มีกามเป็นตัวหนุนนำให้มีชีวิตต่อไป โดยสัญชาตญาณแล้ว สัตว์จึงไม่มีวิจาร์ณญาณ คือความรู้อันเกิดจากการคิดใคร่ครวญถึงความเหมาะสม ถูกต้องชอบธรรม ในสิ่งที่ตนกระทำ คงทำไปเพียงเพื่อให้มีชีวิตรอดต่อไปเท่านั้น ซึ่งต่างจากมนุษย์ที่มีวิจาร์ณญาณ มีความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ถูกต้องเหมาะสมก่อนแล้ว จึงกระทำ สำแดงพฤติกรรมออกไปเป็นที่ประจักษ์แก่ผู้อื่นซึ่งเป็นสมาชิกของสังคม มนุษย์จึงมีความคิดที่จะพัฒนาตนเองให้เกิดความรู้ใหม่ๆ ที่จะปรับตนให้เข้ากับผู้อื่นได้ เพียงเพื่อให้ผู้อื่นยอมรับตนเอง แล้วคนอื่นยินยอมให้อยู่ร่วมในสังคมหมู่ใหญ่ได้ด้วยการยอมรับนั้น ฉะนั้นมนุษย์จึงพัฒนาตนเองด้วยการเรียนรู้อย่างไม่หยุดยั้ง เพื่อให้เหมาะสมกับศักยภาพของมนุษย์ ซึ่งสามารถฝึกให้รู้แจ้งธรรมได้ พระพุทธศาสนาใช้ วิธีการแห่งสิกขา ซึ่งแปลว่า การศึกษา หมายถึงการพัฒนาพฤติกรรม ได้แก่ ข้อปฏิบัติสำหรับการ พัฒนากาย วาจา ใจ ให้เจริญงอกงาม จนบรรลุจุดหมายสูงสุด คือ ความหลุดพ้น หรือนิพพาน (จิรพร ชีวะธรรม และอุทัย สติมัน, 2564, หน้า 95-106)

แนวทางที่ 2 การสลัดออกจากกามด้วยการรู้คุณและโทษของกาม นอกเหนือจากการทำความเข้าใจเรียนรู้ให้เห็นแจ้งชัดในเรื่องโทษของ



กามแล้ว จะต้องเท่าทันกับคุณของกามด้วย หากไม่แล้ว จะไม่สามารถสลัดตนออกไปจากการพันธนาการของกามได้เลย เพราะหลงผิดว่า กามมีคุณ มีประโยชน์อยู่บ้าง เมื่อเห็นประโยชน์ ก็ย่อมเพิ่มความปรารถนาใคร่ในกามมากเข้าๆ เมื่อเพิ่มความรักรัใคร่หลงในกามอยู่ตลอดเวลาการเข้าจะถอนตัวออกจากกามเมื่อไม่มีแม้เพียงโอกาสอึดตัวได้เลย จึงเป็นของยากในภายหลัง ลำบากในการละ ในการสลัดตนออกจากกามได้เมื่อปลายมือจึงมักได้ยินคำกล่าวที่ว่า เหยียญมีสองด้าน มีดีก็ต้องมีชั่ว มีชวาก็ต้องมีดำ มีสุขก็ต้องมีทุกข์ หรือแม้แต่มีคุณก็ต้องมีโทษ เป็นของคู่กันมา เป็นธรรมชาติแห่งยุคธรรม ธรรมชาติของสิ่งที่เป็นคู่กัน ความเข้าใจแจ้งชัดในทุกเหลี่ยมมุมของทุกประเด็นปัญหาจึงสำคัญมากต่อการพิจารณาให้เกิดผลอันเลิศตามมานั้นคือ ความสามารถอันเยี่ยมยอดในการสลัดตนให้หลุดพ้นจากบ่วงแห่งกามได้ในที่สุด ดังปรากฏข้อความในมหาทุกขขันธสูตรที่แสดงให้เห็นกองทุกข์ใหญ่ๆ ที่มนุษย์ประสบจากการถูกระงำด้วยวิธีการอันหลากหลาย ล้วนแล้วแต่ก่อทุกข์โทษให้เกิดแก่ผู้ถูกระงำ ซึ่งผู้กระทำจำต้องทาลงไปด้วยเป็นข้อตกลงกันแล้วว่าเป็นการลงโทษให้เกิดความเจ็บปวดรวดร้าว เพียงเพื่อให้ทราบจำ ไม่ล่วงละเมิดกระทำในสิ่งที่ห้ามไว้เป็นข้อตกลงที่ทำติดการร่วมกัน แต่เพียงเพราะเหตุแห่งกามเป็นตัวชักนำให้เกิดความปรารถนาอันแรงกล้าจนไม่อาจหักห้ามได้ จึงทำให้ต้องถูกลงโทษให้ประสบกองทุกข์ใหญ่ที่กล่าวไว้บางตอนว่า “เพราะเหตุแห่งกามทั้งหลาย คนทั้งหลายติดข้องย่องเบาบ้าง ขโมยยกเค้าบ้าง ปล้นบ้านบ้าง ดักจี้ในทาง

เปลี่ยวบ้าง ละเมิดภรรยาผู้อื่นบ้าง พระราชาก็รับสั่งให้จับเขาลงอาญาด้วยประการต่างๆ คือ เขียนด้วยแสบ้าง เขียนด้วยหวายบ้าง ตีด้วยไม้พลองบ้าง ตัดมือบ้าง ตัดเท้าบ้าง ตัดทั้งมือและเท้าบ้าง ตัดใบหูบ้าง ตัดจมูกบ้าง ตัดทั้งใบหูและจมูกบ้าง วางก้อนเหล็กแดงบนศีรษะบ้าง ถลกหนังศีรษะแล้วขีดให้ขาวเหมือนสังข์บ้าง เอาไฟยัดปากจนเลือดไหลเหมือนปากราหูบ้าง เอาผ้าพันตัวรัดน้ำมันแล้วจุดไฟเผาบ้าง พันมือแล้วจุดไฟต่างคบบ้าง ถลกหนังตั้งแต่คอถึงข้อเท้าให้ลุกเดินเหยียบหนังจนล้มลงบ้าง ถลกหนังตั้งแต่คอถึงบั้นเอวทำให้มองดูเหมือนนุ่งผ้าการองบ้าง สวมปลอกเหล็กที่ข้อศอกและเข้าแล้วเสียบหลาวทั้งห้าทิศเอาไฟเผาบ้าง ใช้เบ็ดเกี่ยวหนังเนื้อเอ็นออกมาบ้าง ฉือนเนื้อออกเป็นแฉ่นๆ เหมือนเหยียนภาษาปณบ้าง ฉือนหนังเนื้อเอ็นออก เหลือไว้แต่กระดูกบ้าง ใช้หลาวแทงช่องหูให้ทะลุถึงกันบ้าง เสียบให้ติดดินแล้วจับเขาหมุนได้รอบบ้าง ทุบกระดูกให้แหลกแล้วถลกหนังออกเหลือไว้แต่กองเนื้อเหมือนตั้งใบไม้บ้าง รดตัวด้วยน้ำมันที่กำลังเดือดพล่านบ้าง ให้สุนัขกัดกินจนเหลือแต่กระดูกบ้าง ให้นอนบนหลาวทั้งเป็นบ้าง ตัดศีรษะออกด้วยดาบบ้าง คนเหล่านั้นจึงเข้าถึงความตายบ้าง ทุกข์ปางตายบ้าง แม้ข้อนี้ก็ชื่อว่า เป็นโทษแห่งกามทั้งหลาย เป็นกองทุกข์ที่จะพึงเห็นได้เอง มีกามเป็นเหตุ มีกามเป็นต้นเหตุ มีกามเป็นเหตุเกิด เกิดเพราะเหตุแห่ง กามทั้งหลาย (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2546) เมื่อไม่ต้องการจะประสบทุกข์ทรมานจากการถูกระงำอย่างที่กำลังมาข้างหน้า จะต้องตระหนักตนเองเตือนตนเอง หักห้ามตนเองให้สำรวมระวังในทุก



ขณะจิตที่กำเริบเร้า ชักนำ หรือชวนให้รัก ชักให้ใคร่ พาใจให้ลุ่มหลง พิจารณาให้เห็นคุณแห่งกามอย่างแจ่มชัด ใคร่ครวญถึงโทษแห่งกามอย่างแจ่มแจ้ง เมื่อระมัดระวังตนเองได้เช่นนี้แล้ว ย่อมเป็นเหตุให้สลัดตนออกจากกามได้

แนวทางที่ 3 การสลัดออกจากกามด้วยการกำจัดฉันทราคะเสียได้ หนึ่งในวิธีการพาตนเองให้หลุดพ้นจากทุกข์อันเกิดจากความรักใคร่ ลุ่มหลงในสิ่งที่กามเย้ายวนให้หลง คือ จะต้องรู้ให้ได้ว่าต้นเหตุที่แท้จริงคืออะไร? ต้องสืบสาวราวเรื่องให้ถึงสมุฏฐานคือตัวก่อให้เกิดกามราคะคือความยินดีในกามแล้วเพิ่มกำลังก่อทุกข์โทษให้เกิดความเศร้าหมองขุ่นมัวแก่จิตเป็นลำดับๆ เรื่อยมาจนเข้าสู่ขณะจิตปัจจุบัน เมื่อพิจารณาแล้ว ใคร่ครวญให้ถี่ถ้วนต้นเหตุที่ว่าคือ ฉันทราคะ แปลได้ความว่าความพอใจยินดี เมื่อจิตมีฉันทราคะปรากฏย่อมเกิดความเพิลิดเพลिनเบิกบานสำราญใจตามมา เพราะกามนั้นส่งผลที่เป็นความสมปรารถนาสนองตอบความต้องการได้ตรงจุด จุดที่จิตปรารถนาต้องการได้รับการเติมเต็มให้จนเกิดความพอใจยินดีขึ้นมา จากนั้นจิตที่ยึดเกาะลุ่มหลง ยึดมั่นอยู่กับผลคือความพอใจยินดีนี้โดยไม่ยอมปล่อยไปง่ายๆ ยึดมั่นมาก ก็ทุกข์มาก ยึดมั่นน้อยก็ทุกข์น้อย ข้อพิจารณานี้ย่อมไม่อาจเกิดขึ้นได้ในขณะที่ฉันทราคะทำงานป้อนความยินดีพอใจให้จิตอยู่ทุกขณะ ความสามารถของสติก็อ่อนแรงลง อินทรีย์ก็ทรมากำลัง ไม่มีพละกำลังใดๆ ที่จะฉุดรั้งจิตให้หลุดพ้นจากกามได้เลย หากฉันทราคะครองงำอย่างที่ได้แสดงไปโดยลำดับ เมื่อต้องการสลัดกามออกไปจากจิต จึงไม่อาจมองข้ามหลักการแห่งสมุฏฐานแห่งทุกข์ที่แท้จริงไปได้

นั่นคือการพิจารณาหาต้นเหตุที่แท้จริง เพราะโทษแห่งกามเกิดที่ไหน ก็ต้องดับทุกข์อันเกิดแต่กามที่นั่น กามมีโทษให้เกิดความทุกข์ โทมนัสแก่จิตได้แล้วอะไรเล่า? ที่ทำให้เกิดโทษเช่นนั้น ขอนี้จึงย้ำให้เห็นว่า ทุกข์อันเกิดแต่กามเกิดจากฉันทราคะ คือความพอใจยินดีในกามเป็นเหตุ ย่อมต้องละสมุทัยคือเหตุของมันอันแท้จริง คือตัณหา หรือเรียกขานให้ตรงกับประเด็นในแนวทางที่ 3 นี้ว่า “ฉันทราคะ” เป็นตัวต้นเค้าที่แท้จริง ก็ดับตัวต้นเค้านี้ให้ได้ ด้วยสติที่ระลึกรับตามพิจารณาอย่างแน่วแน่มตามติดอย่างไม่ลดละจากการปฏิบัติ เจริญจิตภาวนาให้มีกำลังพอที่จะเกิดคุณชาตหนึ่งขึ้นมาคือ “ปัญญา” ดับฉันทราคะให้ได้ ก็ย่อมสามารถดับทุกข์อันเกิดแต่กามได้เป็นที่สุด ดังที่พระองค์ได้ตรัสถึงวิธีการสลัดออกจากกามไว้ว่า “ภิกษุทั้งหลาย อะไรเล่าเป็นการสลัดออกไปจากกามทั้งหลาย การกำจัดฉันทราคะ การละฉันทราคะในกามทั้งหลายนี้ ชื่อว่าการสลัดออกไปจากกามทั้งหลาย ภิกษุทั้งหลาย ฉันทราคะในจักขุนี้เป็นความเศร้าหมองแห่งจิต... เมื่อใดภิกษุละความเศร้าหมองแห่งจิตในฐานะ 6 ประการนี้ได้ ฐานะทั้ง 6 ประการคือรูปที่เห็นด้วยตา, เสียงที่ได้ยินด้วยหู, กลิ่นที่ได้สูดดมด้วยจมูก, รสที่ได้ลิ้มลองด้วยลิ้น, สัมผัสที่ได้แตะต้องด้วยกาย และความรู้สึกที่ได้รับรู้ด้วยใจ เมื่อนั้นจิตของเธอที่โน้มไปในเนกขัมมะ อันเนกขัมมะอบรมแล้ว ควรแก่การงานปรากฏในธรรมที่ควรทำให้แจ้งด้วยปัญญาอันรู้ยิ่ง, ตุก่อนภิกษุทั้งหลาย ผัสสายตนะ 6 ประการนี้ที่บุคคลไม่ฝึก... นรชนทั้งหลายผู้ดำทรมามีปัญญะสัญญาปรุงแต่งอยู่ เป็นสัตว์ที่มีสัญญาวนเวียนอยู่ หากบุคคลบรรเทาใจที่อาศัยเรือนทั้งปวง



แล้ว ย่อมทำจิตให้ประกอบด้วยเนกขัมมะ” (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

แนวทางที่ 4 การสลัดออกจากกามด้วยการโยนิโสมนสิการในอสุกนิมิต การจะหาหนทางในการละ หรือสลัดสิ่งใดก็ตามให้หลุดพ้นไปจากใจของผู้ปฏิบัติธรรม จะต้องอาศัยการพิจารณาใคร่ครวญอย่างละเอียดถี่ถ้วน รอบคอบรัดกุม เปลี่ยนมุมมองความคิดใหม่ๆ ที่เคยยึดถืออยู่แต่เดิม ให้จากคลายความยึดมั่นนี้ลงไปได้ ซึ่งจะใช้วิธีการหักดิบ บังคับให้เปลี่ยนหรือบังคับให้เชื่อเพียงเพื่อให้เป็นไปตามที่ชี้แนะในตำรา คงไม่ได้ เพราะทำได้เพียงปลูกสัญญาคือความจำได้หมายรู้ให้จำได้เพียงชั่วครั้งชั่วคราว ท้ายที่สุดก็ต้องล้มเลิกไปด้วยความไม่จริงยั่งยืนแห่งสัญญา ท่านจึงสอนให้ใช้วิธีที่เรียกกันให้เฉพาะศัพท์เทคนิคว่า “โยนิโสมนสิการ” แปลตรงๆ คือการทำไว้ในใจโดยแยบคาย คือการสร้างความเข้าใจอันดีและถูกต้องให้เกิดกับใจจริงๆ จึงจะเกิดความเชื่อมั่นศรัทธาในสิ่งที่ เป็นความรู้จากประสบการณ์นั้นๆ ได้แท้จริง เป็นความรู้ที่สรุปลงอย่างลงใจได้แล้วโดยแยบคาย หรือละเอียดถี่ถ้วนนั่นเอง ถึงตอนนี้ จะสลัดตนออกจากพันธนาการหรือการผูกมัดตรึงแห่งกามเสียได้ จะต้องทำอะไรไว้ในใจให้แยบคาย ข้อนี้จึงต้องพิจารณาถึงนิมิตหรือความกำหนดจดจำในอสุก คือความไม่สวยไม่งามแห่งสิ่งต่างๆ ที่เกิดการกระทบระหว่างอวัยวะภายในที่มีกับสิ่งที่อวัยวะไปสัมผัส จนเกิดความรู้ขึ้น ต่อมาเกิดความรู้สึกขึ้น หากสัมผัสกับสิ่งที่สวยงามน่าหลงใหล, ได้ยินเสียงไพเราะแห่งดนตรีหรือคำหวาน, ได้สูดดมกลิ่นอันน่ารัญจวนใจ, ได้ลิ้มรสอาหารอันโอชะน่า

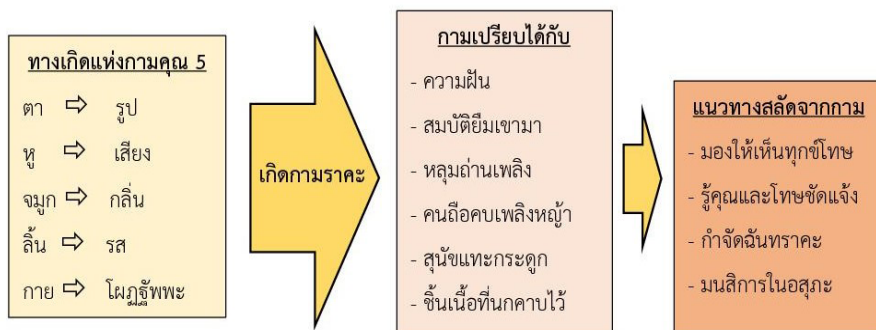
เอร็ดอร่อย, ได้สัมผัสผิวพรรณอันอ่อนนุ่มน่าสัมผัสเคล้าคลึง และได้รับรู้ถึงคำชื่นชมสรรเสริญเยินยอจนซาบซ่านเข้าไปถึงทรวงใน ซึ่งตัวอย่างเหล่านี้คือสภาวะที่จิตประสบกับสภาพที่สวยงามน่ายินดีหลงใหลได้ปลื้ม ซึ่งเป็นสภาวะที่ตรงข้ามกับอสุกนิมิต คือการรำลึกนึกถึงความไม่สวยงามอันเป็นเหตุให้เราฉกคิด เกิดสติสัมปชัญญะถอนจิต ถอนตัวขึ้นมาให้ได้ ก่อนที่จะจมปลักลงหลงจนถอนตัวไม่ขึ้นกับความสวยงามในที่สุด ในพระไตรปิฎกได้ระบุถึงการพิจารณาให้เห็นความไม่สวยงามเป็นนิมิตไว้ดังที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสถึงว่า “ภิกษุทั้งหลาย อสุกนิมิตมีอยู่ การทำให้มากๆ ซึ่งโยนิโสมนสิการในอสุกนิมิตนั้นๆ นี้เป็นอาหารเพื่อความไม่เกิดแห่งกามที่ยังไม่เกิด หรือเพื่อละกามที่เกิดขึ้นแล้ว” (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) การพิจารณาให้เห็นโทษของกามจากความหลงใหลในความสวยงามแห่งรูปที่เห็น, เสียงไพเราะที่ได้ยิน, กลิ่นหอมที่ได้ดม, รสอร่อยที่ลิ้มลอง, สัมผัสอ่อนนุ่มที่กายถูกต้อง และอารมณ์ดีงามที่กระทบใจ จึงเป็นเพียงกามคุณ ความรู้สึกเพลิดเพลินพอใจ แม้จะเห็นว่าเป็นเรื่องดี เพราะมีคุณให้พอใจ แต่โทษที่ตามมานั้น หรือผลที่เป็นทุกข์ระยะยาวจากการไม่พิจารณานั้น จะส่งผลต่อบุคคลที่ไม่ฝึกตนต่อใครๆ ก็ตามทีปล่อยให้ใจล่องลอย ลุ่มหลง และจมปลักอยู่กับความพอใจแห่งกาม ทุกข์จากกามย่อมตามส่งผลให้ผู้นั้นโดยไม่สิ้นสุดยุติลงได้เลย ปัญจธรรม ธรรมคือความเนิ่นช้าเสียเวลา ก็เกิดขึ้นโดยเปล่าประโยชน์และเสียโอกาสที่ถือกำเนิดมาเป็นมนุษย์ซึ่งเป็นของที่ได้โดยยากอย่างน่าเสียดาย



7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

องค์ประกอบแห่งการใช้ชีวิตของมนุษย์ที่อยู่ท่ามกลางกิน กาม เกียรติ ที่มักกล่าวถึงเพียงเพื่อให้ผู้คนในสังคมได้ตระหนักว่าชีวิตที่ดำเนินไปนั้นจะต้องเกี่ยวข้องกับกามอย่างปฏิเสธไม่ได้ หากแต่ความรักใคร่หลงใหลในกามจะมีมากหรือน้อย บรรเทาเบาบาง หรือไม่ยึดติดในความรักใคร่ในกามมากเสียจนไม่อาจจะลึกซึ้งในธรรมสำนึกในใจได้ เป็นเรื่องของแต่ละคนแต่ละท่าน ที่จะต้องมีการควบคุมภาษาพระเรียกว่าสำรวมระวังในกามให้มาก เพื่อให้กามเป็นเพียงเครื่องชูใจให้มีความวิริยะอุตสาหะมุ่งไปสู่ความสำเร็จในชีวิตตามคติของศาสนาฮินดู แต่บนแรงจูงใจในความมุ่งมั่นนั้นจะต้องประกอบ

ด้วยสติ สัมปชัญญะอันแน่วแน่มั่นคงใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมความใคร่หรือความปรารถนาแห่งกามไม่ให้มีอำนาจครอบงำผู้คนให้ลุ่มหลงในกาม เสียจนเสียความเป็นผู้รู้จักผิดชอบชั่วดีไป สูญเสียมโนธรรมสำนึกในใจเพราะถูกอำนาจแห่งกามครอบงำเป็นเหตุ บกความนี้จึงได้อุปมา กามไว้เพื่อให้เกิดข้อเปรียบเทียบกับสิ่งต่างๆ ที่ผู้คนจำเป็นต้องมองเห็นได้ชัดในการดำเนินชีวิตประจำวัน เพื่อนำไปสู่การตระหนักรู้กาม และผลของกามที่จะก่อให้เกิดทุกข์โทษแก่ผู้มีกามราคะ คือผู้ตกอยู่ในอำนาจแห่งความกำหนัดยินดีในกาม จนเป็นอุปายวิธีในการสลัดกามออกจากใจตนเองได้โดยลำดับ โดยพิจารณาจากอุปมาแห่งกามแต่ละข้อนั้นเป็นสำคัญ ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- จิรพร ชีวะธรรม และอุทัย สติมัน. (2564). การวิเคราะห์การพัฒนาชีวิตตามคำสอนทางพระพุทธศาสนา ในพระไตรปิฎก. *วารสาร มจร บาลีศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์*, 7(1), 95-106.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2550). *พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสนา ชุดคำศัพท์วิเคราะห์*. กรุงเทพฯ: เหลียงเจียง.



- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2560). *พุทธธรรม ฉบับปรับปรุง*. (พิมพ์ครั้งที่ 48). กรุงเทพฯ: พลิธัมม์.
- Macy, J. (1975). The Dialectics of Desire. *Numen*, 22(2), 145-160.
- Sharma, A. (1999). The Puruṣārthas: An Axiological Exploration of Hinduism. *The Journal of Religious Ethics*, 27(2), 223-256.
- The Hindu Kama Shastra Society. (1925). *The Kama Sutra of Vatsyayana*. Canada: University of Toronto.

